

INSTYTUT NA RZECZ EKOROZWOJU

MŁODZIEŻ A NATURA 2000

RAPORT Z BADANIA

AUTORKI:

Alina Stanaszek

Magdalena Tędziągolska

Raport powstał w ramach projektu „Szerokie wody Natury 2000”
realizowanego w latach 2010-2012 przez Instytut na rzecz Ekorozwoju
przy wsparciu finansowym

Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Warszawa, marzec 2011

SPIS TREŚCI

WSTĘP I CELE BADANIA	3
PODSUMOWANIE – NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI	4
METODOLOGIA BADANIA	9
WYNIKI BADANIA	13
PROFIL BADANYCH GIMNAZJALISTÓW	11
ZAINTERESOWANIE KWESTIAMI PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA	13
ZNAJOMOŚĆ ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH	18
ŹRÓDŁA INFORMACJI NA TEMAT PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA	21
DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA – UDZIAŁ W AKCJACH I KONKURSACH	24
INDYWIDUALNE DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA	26
ZACHOWANIA PROEKOLOGICZNE PRAKTYKOWANE W DOMACH RESPONDENTÓW	29
STOSUNEK DO ZACHOWAŃ UZNAWANYCH ZA SZKODZĄCE ZWIERZĘTOM I PRZYRODZIE	31
POTRZEBA POSZERZANIA WIEDZY I ZAANGAŻOWANIA W DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ PRZYRODY	32
OBSZAR CHRONIONY W MIEJSCU ZAMIESZKANIA – ROZWÓJ CZY OGRANICZENIE?	34
POWODY, DLA KTÓRYCH WARTO CHRONIĆ ŚRODOWISKO	35
OCENA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ SZKOŁĘ NA RZECZ PRZYRODY I OCHRONY ŚRODOWISKA	36
OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W NAJBLIŻSZEJ OKOLICY W OPINII RESPONDENTÓW	39
MŁODZIEŻ A NATURA 2000	41
ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE	45
CHARAKTERYSTYKA REGIONÓW	48
GRUPY „PROEKOLOGICZNE” – PROFILE RESPONDENTÓW	51
ANEKS	53

WSTĘP

Niniejszy raport przedstawia wyniki i najważniejsze wnioski z badania socjologicznego dotyczącego świadomości ekologicznej młodzieży gimnazjalnej przeprowadzonego przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) na zlecenie Instytutu na rzecz Ekorozwoju.

Badanie „**Młodzież a Natura 2000**” zostało przeprowadzone w ramach projektu edukacyjnego „Szerokie wody Natury 2000” realizowanego przez Instytut na rzecz Ekorozwoju przy wsparciu finansowym Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW).

CELE BADANIA

Celem badania było poznanie opinii badanych gimnazjalistów na temat ich stosunku do ochrony środowiska oraz znajomości Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000.

Badanie w szczególności obejmuje takie zagadnienia jak:

- ☐ Zainteresowanie kwestiami przyrody/ochrony środowiska
- ☐ Udział w konkursach na temat przyrody/ochrony środowiska
- ☐ Udział w akcjach na rzecz przyrody/ochrony środowiska
- ☐ Znajomość organizacji ekologicznych
- ☐ Źródła informacji na temat przyrody/ochrony środowiska
- ☐ Stosunek do (ochrony) przyrody
- ☐ Zaangażowanie w działalność na rzecz ochrony środowiska
- ☐ Praktykowanie działań proekologicznych w domach respondentów
- ☐ Ocena działań szkoły podejmowanych na rzecz przyrody i ochrony środowiska
- ☐ Postrzeganie zagrożeń dla środowiska
- ☐ Powody, dla których warto chronić środowisko
- ☐ Wiedza/skojarzenia na temat obszarów Natura 2000

PODSUMOWANIE – NAJWAŻNIEJSZE WNIOSKI

ZAINTERESOWANIE TEMATYKĄ PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

- Badana młodzież przejawia zainteresowania przyrodą głównie poprzez **oglądanie filmów o tematyce przyrodniczej** (zadeklarowało to blisko $\frac{3}{4}$ badanych oraz bezpośrednio, **chodząc na spacery oraz wycieczki** (blisko $\frac{1}{4}$ badanych robi to kilka razy w tygodniu). Rozmowy ze znajomymi, poszukiwanie informacji w Internecie czy też czytanie książek o tematyce przyrodniczej są rzadziej praktykowane, większy jest też odsetek uczniów nigdy nie podejmujących takich działań.
- **Największe zainteresowanie tematyką przyrodniczą** (np. oglądanie filmów, czytanie książek/artykułów, poszukiwanie informacji w Internecie) **wykazują uczniowie klas I**, natomiast wśród starszych gimnazjalistów działania te podejmowane są rzadziej.
- Zainteresowanie gimnazjalistów przyrodą może przejawiać się również w takich działaniach jak udział w konkursach o tematyce przyrodniczej czy zajęciach pozalekcyjnych, jednak za podejmowaniem tych aktywności mogą stać również inne motywacje, np. chęć uzyskania dobrej oceny z przedmiotu. Trudno zatem stwierdzić, na ile udział w nich wynika bezpośrednio z zainteresowań uczniów.
- **Najczęściej udział w konkursach biorą uczniowie najmłodsi, uczniowie z najwyższą średnią oraz ci, którzy mieszkają w największych miastach.** Widać również duże zróżnicowanie regionalne – **zdecydowanie najczęściej udział w konkursach deklarują uczniowie mieszkający w regionie Północnym i Centralnym, najrzadziej zaś mieszkańcy regionów Południowo-Zachodniego oraz Południowo-Wschodniego.** Natomiast na zajęcia pozalekcyjne **najczęściej chodzą uczniowie najmłodszych klas.**

ZNAJOMOŚĆ ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH

- Znajomości organizacji ekologicznych wśród gimnazjalistów jest raczej niewielka, co pośrednio może świadczyć o braku zainteresowania tematyką ekologii. Co piąty badany uczeń zna przynajmniej jedną organizację, jednak znajomość ta w większości ogranicza się do kilku podmiotów, które działają na skalę międzynarodową i stosunkowo często prowadzą kampanie ekologiczne w mediach, tzn. Greenpeace oraz WWF. Z krajowych organizacji najczęściej wskazywana jest natomiast Liga Ochrony Przyrody.
- Największą znajomość organizacji ekologicznych wykazują uczniowie z największych miast oraz mieszkańcy regionu Centralnego, najmniejszą zaś uczniowie z regionu Południowo-Zachodniego – gdzie tylko co dziesiąty ankietowany znał nazwę organizacji ekologicznej.
- Niewielka znajomość organizacji ekologicznych wśród badanych uczniów może wynikać z faktu, iż organizacje ekologiczne nie są powszechnie obecne w szkołach, nie mają konkretnej oferty dla gimnazjalistów i stosunkowo rzadko organizują akcje/działania, w które młodzi ludzie mogliby się bezpośrednio zaangażować.

ŹRÓDŁA INFORMACJI NA TEMAT PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

- Poszukując informacji na temat przyrody gimnazjaliści wybierają przede wszystkim źródła audiowizualne i nowoczesne technologie, które wyraźnie wypierają bardziej tradycyjne formy przekazu takie jak książki i prasa. Dla zdecydowanej większości badanych **najważniejszym źródłem informacji jest telewizja**, w tym pokazywane tam filmy. **Ważnym źródłem jest też Internet** – wiedzę na temat przyrody/ochrony środowiska czerpie w ten sposób ponad połowa badanych gimnazjalistów. Dla części uczniów istotnym źródłem informacji jest również szkoła, a konkretnie nauczyciele.
- Dziewczynki dwa razy częściej niż chłopcy czerpią wiedzę na temat przyrody i ochrony środowiska z książek/artkułów, z kolei Internet – jako źródło informacji na ten temat jest bardziej popularny wśród chłopców.

OCHRONA ŚRODOWISKA W OPINII GIMNAZJALISTÓW

- **Gimnazjaliści wykazują troskę o środowisko naturalne** – jednym z najważniejszych powodów dlaczego warto je chronić jest dla nich ratowanie roślin i zwierząt przed wyginięciem. Ta motywacja jest dla nich tak samo ważna jak troska o zdrowie własne i rodziny.
- **Młodzi ludzie dostrzegają również wpływ działalności człowieka na środowiska w ich najbliższej okolicy i fakt, że bywa niedostatecznie chronione. Uczniowie mieszkający w największych miastach najbardziej dostrzegają tego typu zagrożenia** – blisko $\frac{3}{4}$ zgodziło się ze stwierdzeniem, że jest ono zagrożone przez działalność człowieka. Natomiast w mniejszych miastach i na wsi odsetek ten oscylował wokół 50%. Uczniowie z dużych aglomeracji mają prawdopodobnie większą świadomość tych problemów, gdyż na co dzień widzą negatywne skutki działalności człowieka dla środowiska przyrodniczego.
- **Z kolei w skali globalnej, najważniejsze zagrożenia, w opinii gimnazjalistów, to dziura ozonowa, wycinanie lasów tropikalnych oraz globalne ocieplenie.** Równie ważne wydają się badanym kwestie związane z zanieczyszczeniem środowiska – zarówno wód, jak i powietrza.

DZIAŁANIA SZKOŁY NA RZECZ PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

- **Uczniowie z terenów wiejskich i małych miast lepiej postrzegają aktywność swoich szkół w zakresie edukacji przyrodniczej i działań podejmowanych na rzecz przyrody niż uczniowie z dużych aglomeracji.**

DZIAŁANIA PODEJMOWANE NA RZECZ PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

- **Gimnazjaliści wykazują dużą aktywność, jeśli chodzi o podejmowanie działań na rzecz środowiska, zwłaszcza w ramach zorganizowanych, masowych akcji.** Młodzi ludzie – nawet jeśli przyroda nie jest ich hobby – starają się angażować w jej ochronę. Osoby przejawiające duże zainteresowanie tematyką środowiska przyrodniczego stanowią tylko kilka procent badanych, ale już do grupy „zaangażowanych” zalicza się prawie połowa respondentów.
- Ponad $\frac{3}{4}$ gimnazjalistów zadeklarowało, iż w ubiegłym roku **brali udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska (takich jak np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata).** Udział ten częściej deklarują uczniowie klas I, natomiast wśród starszych uczniów zaangażowanie to jest mniejsze. Poza tym, **bardziej angażują się respondenci mieszkający na wsi oraz w małych i średnich miastach, najrzadziej natomiast angażują się gimnazjaliści z największych miast.** Może to wynikać z tego, iż akcje pro środowiskowe są uznawane za bardziej atrakcyjne wydarzenie w mniejszych miejscowościach, natomiast w dużych miastach mogą być one traktowane jako jedna z wielu możliwości spędzenia czasu i stąd nie są aż tak bardzo „popularne”. Ponadto, **częściej angażują się respondenci mieszkający w regionie Północnym i Południowo-Wschodnim,** rzadziej zaś respondenci z dwóch pozostałych regionów.
- Małą popularnością cieszy się natomiast **wolontariat w organizacjach ekologicznych.** **Co dziesiąty gimnazjalista** deklaruje bycie wolontariuszem, co wynikać może nie tyle z braku chęci, ile z braku wiedzy, w jaki sposób i gdzie można się zaangażować oraz stosunkowo małej aktywności samych organizacji, które nie potrafią dotrzeć do tej grupy i często brakuje im konkretnej oferty skierowanej do gimnazjalistów.
- **Indywidualne działania podejmowane przez gimnazjalistów na rzecz ochrony środowiska ograniczają się do segregowania śmieci i sprzątania** (najczęściej w ramach akcji typu Sprzątanie Świata lub Dzień Ziemi). Udział w zorganizowanych akcjach jest dla młodych ludzi najbardziej dostępną formą zaangażowania (często organizowaną przez szkoły), przynajmniej na tym etapie życia i jednocześnie najbardziej spektakularną, co może wyjaśniać jej popularność wśród młodzieży. Inne działania np. oszczędzanie energii/wody, używanie toreb wielokrotnego użytku czy też dokarmianie zwierząt wymieniane były przez pojedyncze osoby.
- Młodzi ludzie mogą czerpać pozytywne wzorce zachowań ze swoich domów. **W ponad połowie rodzin regularnie: bierze się na zakupy torby wielokrotnego użytku i używa żarówek energooszczędnych.** Prawie połowa regularnie segreguje śmieci i wyłącza nieużywany sprzęt elektroniczny. 1/3 gimnazjalistów deklaruje, że w ich domach regularnie praktykuje się wyrzucanie baterii do specjalnych pojemników i oszczędza się wodę.

MŁODZIEŻ A NATURA 2000

- Wiedza na temat obszarów Natura 2000 jest niewielka wśród badanych gimnazjalistów. Większość uczniów (84%) nigdy nie słyszała o obszarach Natura 2000. Co dziesiąty badany słyszał o takim obszarze w Polsce, a co dwudziesty w swojej okolicy. Tylko 1/3 respondentów potrafiła wskazać prawidłowe znaczenie nazwy Natura 2000.
- O Naturze 2000 słyszał co piąty badany chłopiec i co dziesiąta badana dziewczynka. Częściej słyszeli o Naturze 2000 uczniowie klas I, rzadziej zaś starsi uczniowie. Zdecydowanie częściej słyszeli o niej „piątkowi” uczniowie – zadeklarował to niemal co trzeci uczeń ze średnią powyżej 5.0, natomiast wśród pozostałych uczniów odsetek ten był o połowę niższy.
- Jednym z głównych kanałów informacyjnych na temat Natury 2000 jest dla gimnazjalistów szkoła. Uczniowie czerpią wiedzę także z mediów i Internetu.

METODOLOGIA BADANIA¹

Badanie zostało zrealizowane przez CBOS w dniach **4-17 stycznia 2011 r.** na ogólnopolskiej próbie **521 gimnazjalistów**. Jako metodę badawczą zastosowano **wywiad audytoryjny**².

Opis doboru próby

Zastosowano losowanie warstwowe. Przed losowaniem 6396 szkół³ podzielono na 17 warstw. Warstwy od 1 do 16 obejmowały szkoły publiczne w podziale na cztery regiony i cztery klasy miejscowości, zaś warstwę 17 tworzyły szkoły niepubliczne z uprawnieniami szkół publicznych (bez podziałów).

Dla celów wyboru próby przyjęto podział zbiorowości na następujące klasy miejscowości:

- wieś
- miasta do 19 999 mieszkańców
- miasta 20 000- 99 999 mieszkańców
- miasta 100 000 i więcej mieszkańców.

Zastosowano dwustopniowy schemat losowania. Jednostkami losowania stopnia pierwszego były szkoły. W wylosowanych szkołach losowano do badania jeden oddział jednego określonego roku nauki. W wylosowanym do badania oddziale danej klasy przeprowadzano badanie audytoryjne uczniów.

Próbę o liczebności 30 gimnazjów podzielono proporcjonalnie do liczby szkół w warstwach. Następnie przeprowadzono losowanie niezależnie w każdej warstwie. Wylosowano 27 gimnazjów publicznych oraz 3 gimnazja niepubliczne z uprawnieniami szkół publicznych. Po wylosowaniu, szkoły zostały losowo podzielone na trzy podpróby. Następnie z każdej podpróby szkół losowano do badania jeden oddział określonego roku nauki.

¹ Rozdział pt. „Metodologia badania” powstał na podstawie „Informacji o badaniu” oraz „Opisu doboru próby” sporządzonych przez CBOS.

² Ankieta rozdana została do wypełnienia respondentom zgromadzonym w jednym pomieszczeniu i zebrana po upływie wyznaczonego czasu.

³ Badaniem objęto publiczne i prywatne dzienne gimnazja dla młodzieży z obszaru całego kraju. Zaliczane do zbiorowości badania szkoły niepubliczne posiadały uprawnienia szkół publicznych. Źródłem danych statystycznych była baza danych o szkołach udostępniana na stronach internetowych Ministerstwa Edukacji Narodowej według stanu na jesieni 2010 roku. W bazie tej zewidencjonowano dane o 7452 gimnazjach, z czego do zbiorowości badania zaliczono w sumie 6396 szkół.

W badaniu przyjęto następujący podział kraju na cztery regiony:

- **region 1. Północny**, obejmuje województwa: podlaskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie
- **region 2. Centralny**, obejmuje województwa: kujawsko-pomorskie, łódzkie, mazowieckie, wielkopolskie
- **region 3. Południowo-Zachodni**, obejmuje województwa: dolnośląskie, lubuskie, opolskie, śląskie
- **region 4. Południowo-Wschodni**, obejmuje województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie.

Informacje dodatkowe

Jeżeli odpowiedź na dane pytanie różniła się w sposób istotny w zależności od cech „metryczkowych”⁴, w każdym takim przypadku zamieszczono informacje i dodatkowe zestawienia, celem uzyskania pełniejszego obrazu prezentowanych danych oraz pokazania, w jaki sposób parametry te wpływają na opinie respondentów.

W przypadku niektórych pytań zastosowano analizy krzyżowe, aby dokładniej przyjrzeć się otrzymanym wynikom, w tym, aby móc wyodrębnić grupy gimnazjalistów szczególnie „wrażliwych na kwestie przyrody i ochrony środowiska”.

⁴ Cechy te to: płeć, klasa, średnia ocen z ostatniego semestru, miejsce oraz region zamieszkania respondentów. Odpowiedzi na poszczególne pytania zostały pokazane z uwzględnieniem powyższych zmiennych tylko wówczas, gdy różnicowały one odpowiedź na pytanie. W przypadkach, gdy dana zmienna nie była znacząca, nie uwzględniano jej w opisie wyników.

PROFIL BADANYCH GIMNAZJALISTÓW

Płeć

Wśród badanych gimnazjalistów 51% stanowili chłopcy, a 49% dziewczynki.

Klasa

W wylosowanej próbie uczniowie każdego z poziomów klas stanowili 1/3 respondentów.

Profil szkoły/klasy

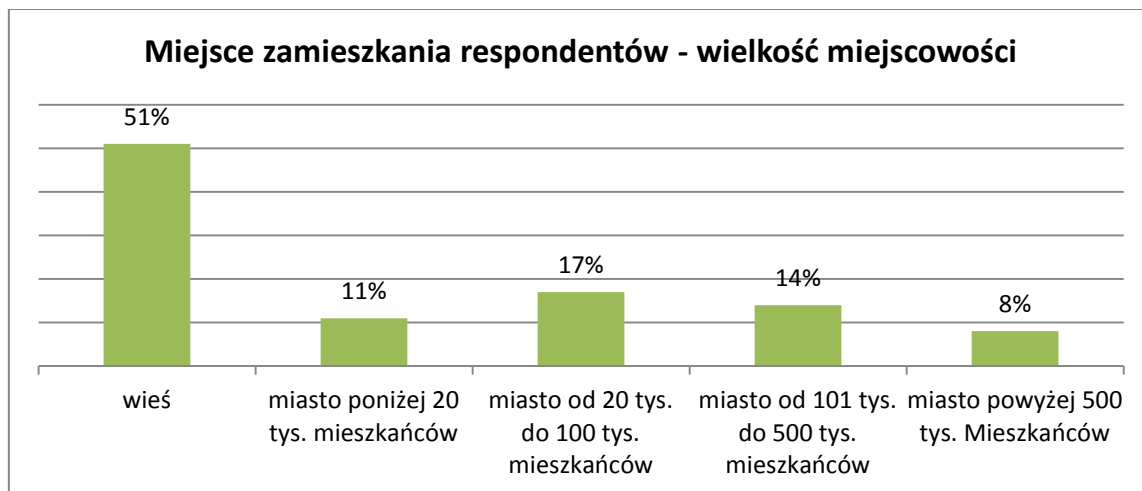
$\frac{3}{4}$ respondentów uczęszcza do klasy nieprofilowanej. W próbie znalazło się 24 gimnazjalistów z klasy o profilu przyrodniczym.

Średnia ocen z ostatniego semestru

Co trzeci respondent to uczeń ze średnią ocen z ostatniego semestru między 3,0 a 3,9. Kolejną co do liczebności grupę (29%) stanowią uczniowie deklarujący uzyskanie średniej mieszczącej się w przedziale 4,0 – 4,4. Co piąty badany mieści się w przedziale średniej ocen 4,5 - 5,0. Mniej niż co 10 uczeń w ostatnim semestrze uzyskał średnią poniżej 3,0 i powyżej 5,0.

Miejsce zamieszkania respondentów

Dominującą grupą respondentów są mieszkańcy terenów wiejskich, natomiast najmniejszy odsetek badanych stanowią mieszkańcy dużych miast, powyżej 500 tys. mieszkańców.

Wykres 1 Wielkość miejscowości – miejsca zamieszkania respondentów, N=521.

Ocena własnej sytuacji materialnej

Respondenci zostali poproszeni o ocenę sytuacji materialnej swojej rodziny. Najwięcej osób określiła ją jako dobrą – ich zdaniem członkowie rodziny mogą pozwolić sobie na

wiele wydatków bez nadmiernego oszczędzania. 28% badanych określiło poziom życia swoich rodzin jako średni, co oznacza konieczność oszczędzania na poważniejsze zakupy. Co 10 osoba uznała, że jej rodzina jest w bardzo dobrej sytuacji materialnej. Również co 10 respondent żyje poniżej średniego poziomu.

Siedziba szkoły, do której uczęszcza respondent

Połowa respondentów uczęszcza do szkół znajdujących się na terenach wiejskich, a prawie co piąty badany do szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców. Szkoły 14% respondentów znajdują się w miastach liczących od 100 do 500 tys. mieszkańców. Do szkół w każdej z pozostałych klas miejscowości uczęszcza mniej niż co dziesiąty badany. Rozkład ten odzwierciedla rozmieszczenie szkół gimnazjalnych na terenie Polski.

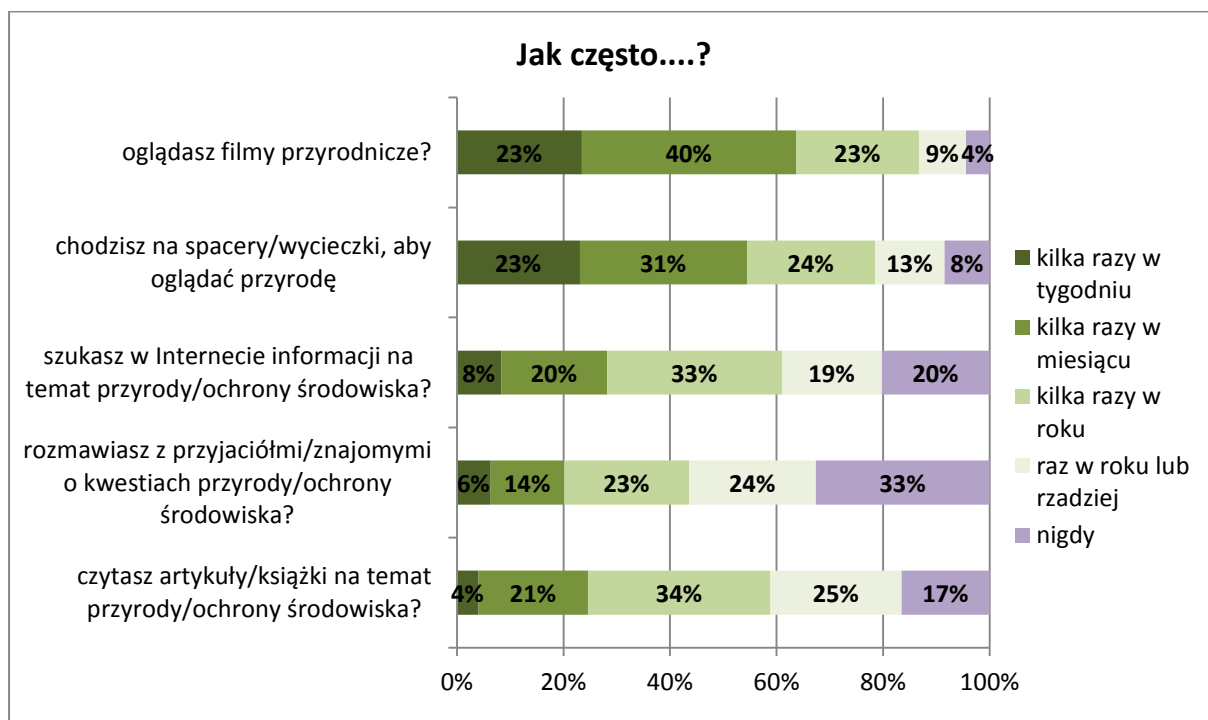
Wykres 2 Siedziba szkoły, do której uczęszcza respondent, N=521.

WYNIKI BADANIA

ZAINTERESOWANIE KWESTIAMI PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

Badani uczniowie zostali zapytani, jak często wykonują różnego rodzaju aktywności mogące świadczyć o ich zainteresowaniu kwestiami przyrody.

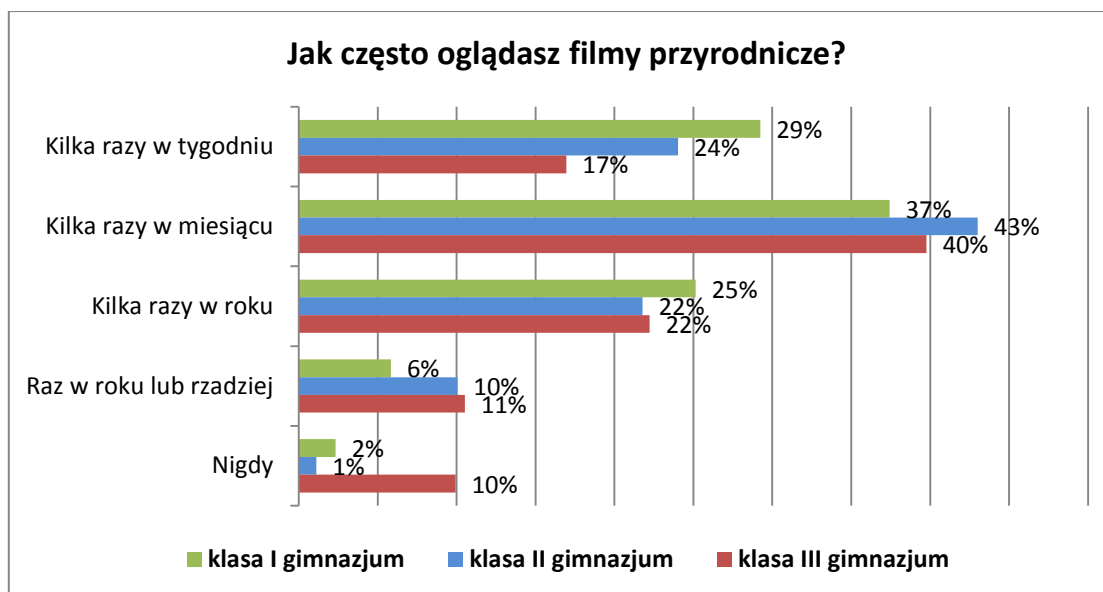
Stosunkowo duży odsetek badanych (63%) zadeklarował **oglądanie filmów przyrodniczych**, z czego blisko ¼ respondentów ogląda je kilka razy w miesiącu. Ponad połowa badanych (54%) przyznała, że **chodzi na spacer/wycieczki**, aby oglądać przyrodę, z czego prawie ¼ wybiera się na takie spacer kilka razy w tygodniu. Nieco mniej osób przyznało się do **poszukiwania w Internecie informacji na temat przyrody/ochrony środowiska** – 28% robi to często, z czego tylko 8% kilka razy w tygodniu, jednocześnie co piąty ankietowany nie robi tego nigdy. Co czwarty ankietowany stosunkowo często (kilka razy w tygodniu/miesiącu) **czyta artykuły lub książki** na ten temat, a co piąta osoba zadeklarowała, że **rozmawia na ten temat ze znajomymi**. Co trzeci badany nigdy nie rozmawia ze znajomymi na temat przyrody i ochrony środowiska. Szczegółowe odpowiedzi prezentuje poniższy wykres.

Wykres 3 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jak często zdarzają ci się następujące sytuacje:...*⁵

Jeśli zestawimy oglądanie filmów przyrodniczych z poziomem klasy respondenta to widać, iż **nieco częściej oglądają je uczniowie pierwszej klasy, a im respondent starszy tym częściej przyznaje się do tego, iż wcale nie ogląda tego rodzaju filmów.**

⁵ W związku z zaokrągleniami suma odpowiedzi prezentowanych na wykresach może nie zawsze sumować się do 100% i wynosić 99% lub 101%.

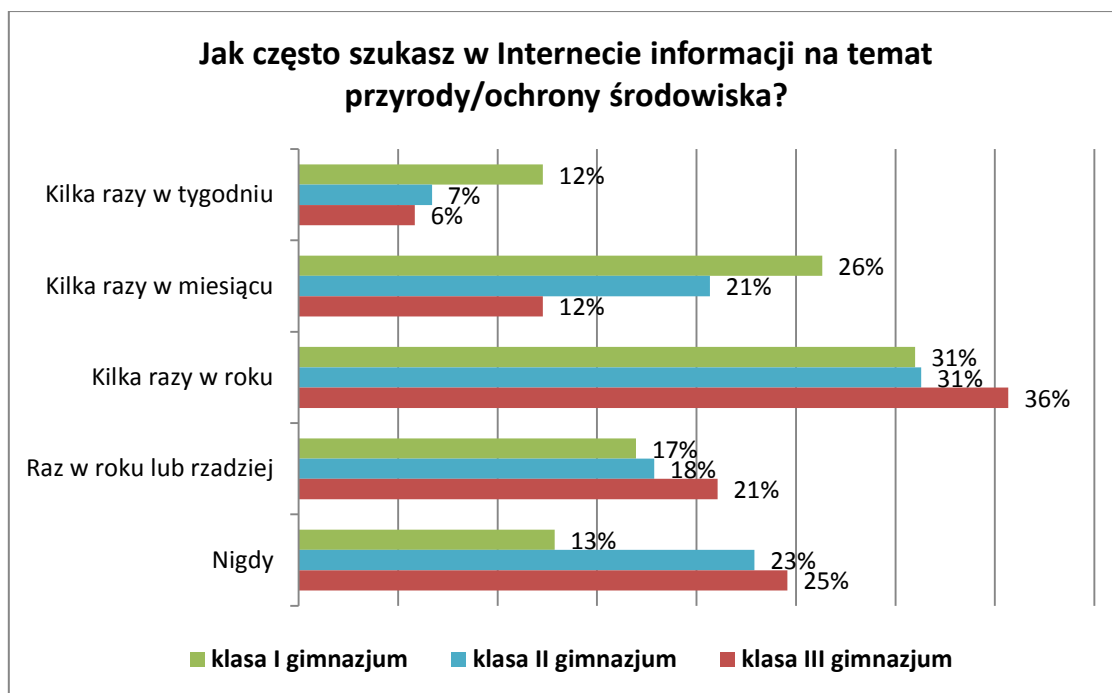
Wykres 4 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jak często oglądasz filmy przyrodnicze?*

Podobnie wygląda sytuacja, jeśli chodzi o czytanie książek i artykułów na tematy przyrodnicze. **Im młodszy uczeń, tym częściej sięga po takie publikacje, natomiast w II i III klasie uczniowie czytają mniej, a prawie co czwarty uczeń klasy III przyznał, że nie czyta niczego na temat przyrody i ochrony środowiska.**

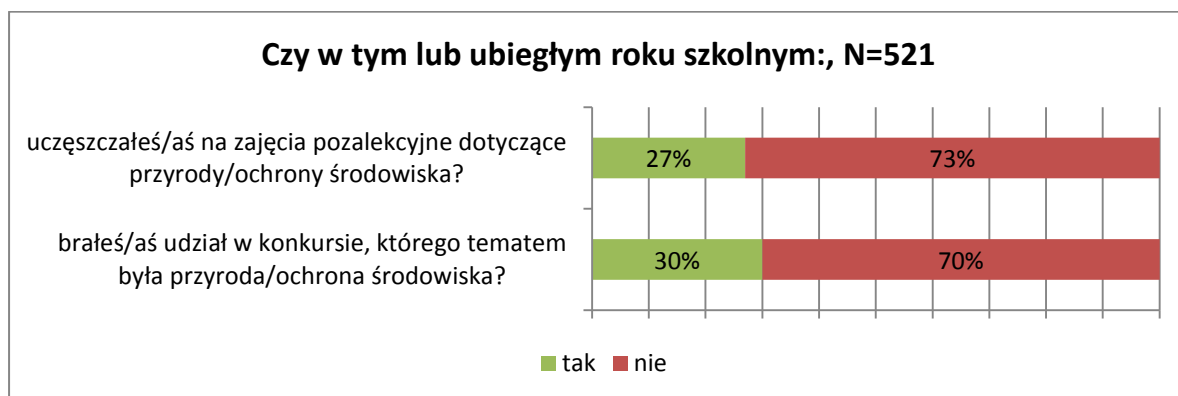
Wykres 5 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jak często czytasz artykuły/książki na temat przyrody/ochrony środowiska?*

Młodszy gimnazjaliści są również bardziej aktywni, jeśli chodzi o poszukiwanie informacji na temat przyrody w Internecie. **Co czwarty uczeń klasy II i III wcale nie szuka takich informacji, podczas gdy wśród uczniów I klasy odsetek ten wyniósł 13%.**

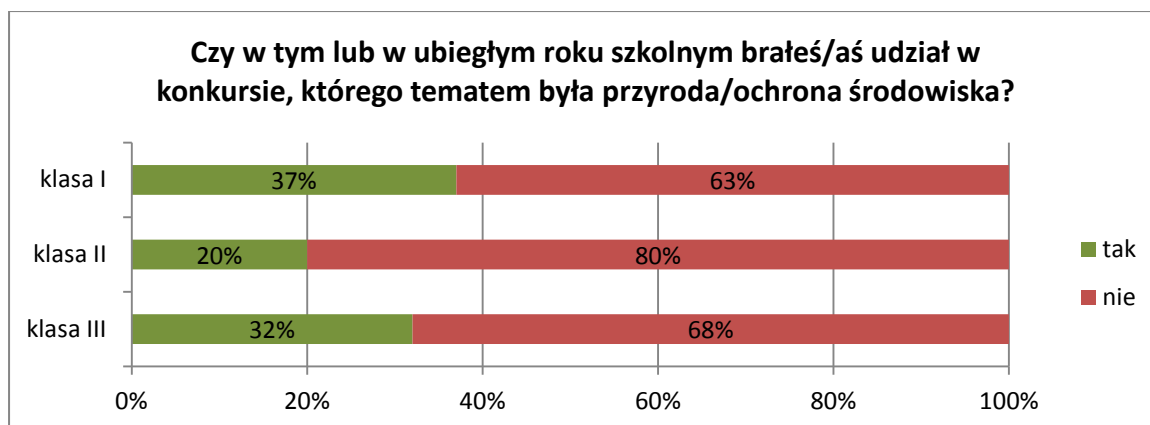
Wykres 6 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jak często szukasz w Internecie informacji na temat przyrody/ochrony środowiska?*

Zainteresowanie przyrodą może przejawiać się również w takich działaniach jak np. udział w konkursach o tematyce przyrodniczej czy uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych. Blisko $\frac{1}{3}$ badanych uczestniczyło w takich konkursach, a prawie tyle samo respondentów (27%) wskazało swój udział w zajęciach pozalekcyjnych dotyczących przyrody/ochrony środowiska. Należy jednak pamiętać, że za podejmowaniem tego rodzaju działań mogą stać inne motywacje, np. chęć uzyskania dobrej oceny z przedmiotu.

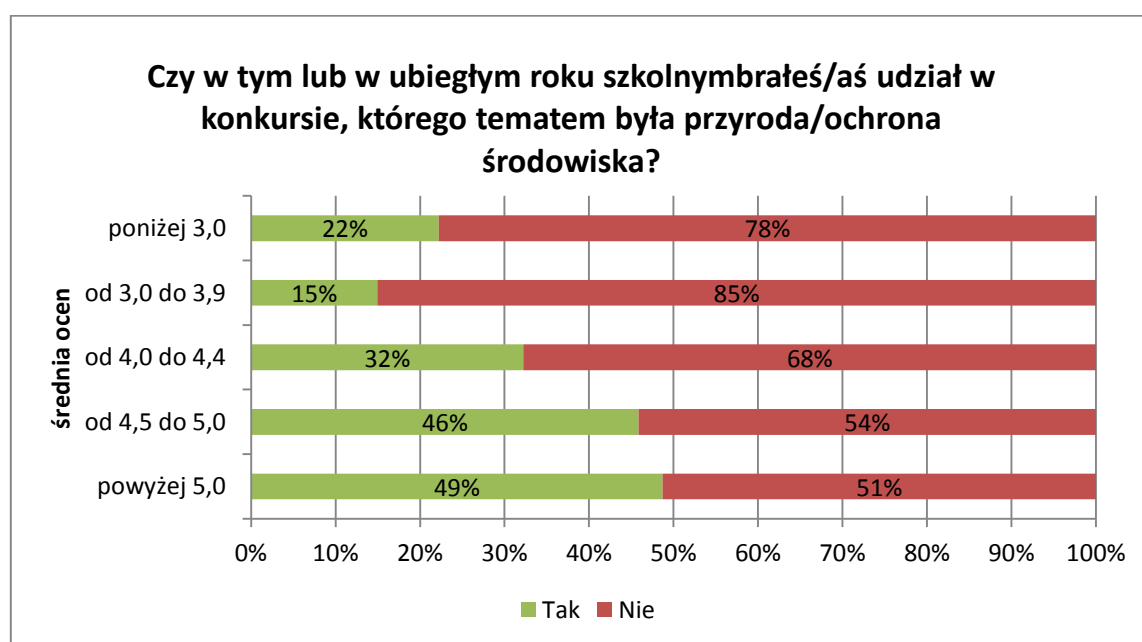
Wykres 7 Rozkład odpowiedzi na pyt. *Czy w tym lub w ubiegłym roku szkolnym ...?* N=521.

Udział w konkursach o tematyce przyrodniczej najczęściej biorą uczniowie klas I (37%). Zdecydowanie najrzadziej aktywizują się w tym zakresie uczniowie II klas – swój udział potwierdził co piąty badany z tej klasy.

Wykres 8 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w tym lub ubiegłym roku brała/eś udział w konkursie, którego tematem była przyroda/ochrona środowiska?*

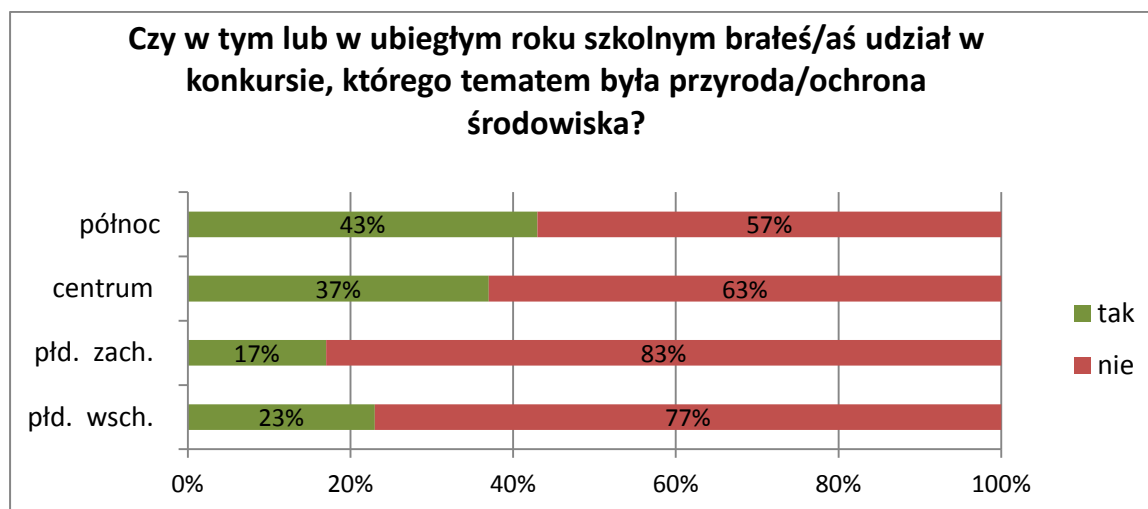
Widać też pewną prawidłowość, jeśli zestawimy udział w konkursach ze średnią ocen respondentów. **Uczniowie z wyższą średnią biorą częściej udział w konkursach niż uczniowie z niską średnią** – udział w konkursie zadeklarował co drugi uczeń ze średnią powyżej 5.0 i tylko 15% uczniów, których średnia wahała się między 3.9 a 3.0 i 22% uczniów ze średnią poniżej 3.0.

Wykres 9 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w tym lub ubiegłym roku brała/eś udział w konkursie, którego tematem była przyroda/ochrona środowiska?*

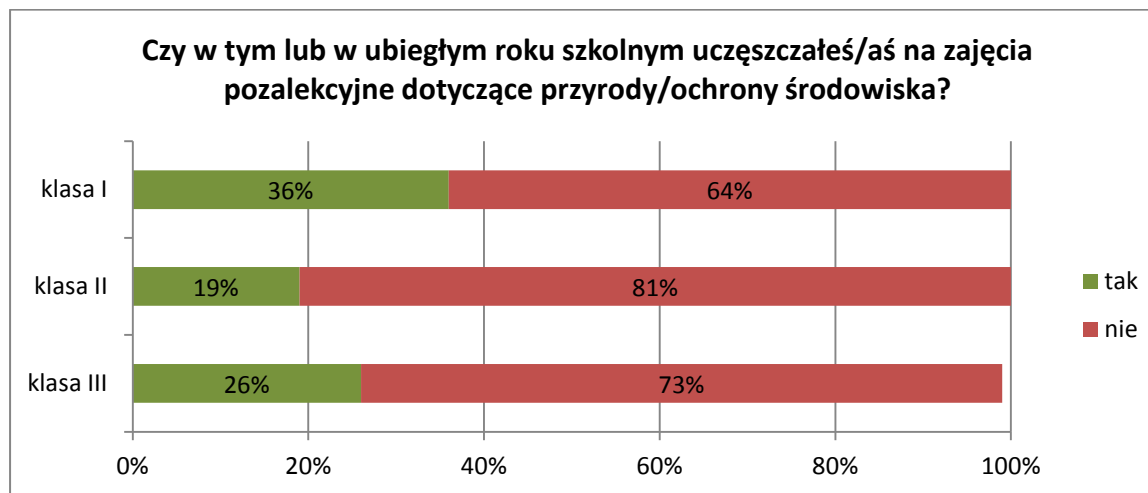
Z badania wynika również, iż **w konkursach częściej biorą udział uczniowie mieszkający w największych miastach**. Na wsi i w małych miastach swój udział zadeklarowało 29% respondentów, w dużych miastach 30% badanych, zaś w największych miastach 42% ankietowanych. Widać również tutaj zróżnicowanie regionalne – **zdecydowanie**

najczęściej udział w konkursach deklarują uczniowie mieszkający w regionach⁶ Północnym i Centralnym, najrzadziej zaś mieszkańcy regionów Południowo-Zachodniego oraz Południowo-Wschodniego.

Wykres 10 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy w tym lub ubiegłym roku brałeś/aś udział w konkursie, którego tematem była przyroda/ochrona środowiska?

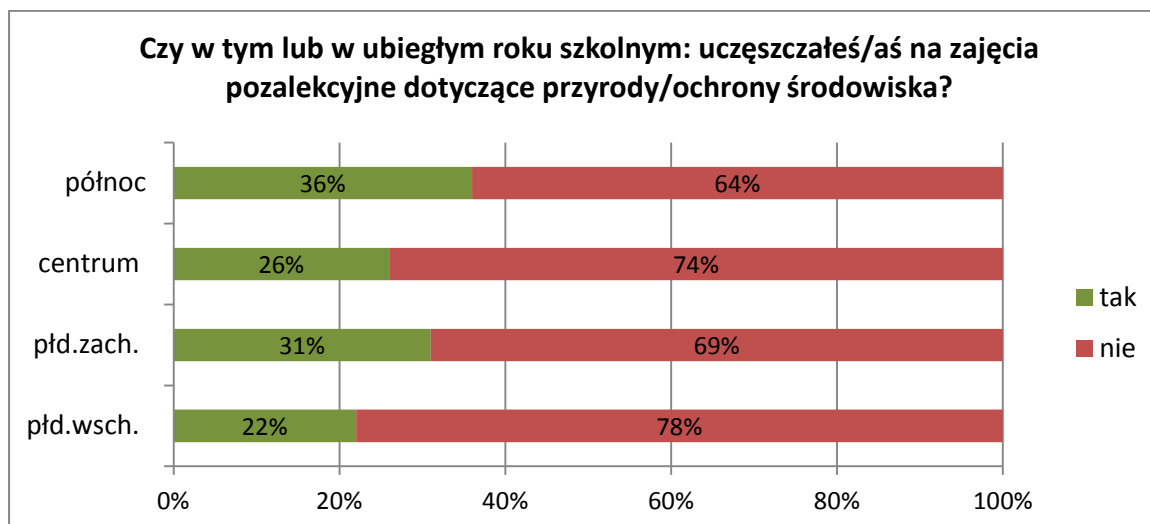
Na zajęcia pozalekcyjne dotyczące przyrody najczęściej chodzą uczniowie klas I – ponad 1/3 potwierdziła swój udział. W starszych klasach odsetek ten jest niższy – w II klasie na zajęcia chodzi co piąty gimnazjalista, a w III – co czwarty.

Wykres 11 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy w tym lub ubiegłym roku uczęszczałeś/aś na zajęcia pozalekcyjne dotyczące przyrody/ochrony środowiska?

⁶ Kategoria „region” odnosi się do miejsca zamieszkania respondenta. W analizie danych wyodrębniono cztery regiony, które powstały w wyniku agregacji kilku województw. Podział ten przedstawia się następująco: **Północny** – województwa: podlaskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie; **Centralny** – województwa: łódzkie, kujawsko-pomorskie, mazowieckie, wielkopolskie; **Południowo-Zachodni** – województwa: dolnośląskie, lubuskie, opolskie, śląskie; **Południowo-Wschodni** – województwa: lubelskie, małopolskie, podkarpackie, świętokrzyskie.

Udział w zajęciach pozalekcyjnych o tematyce przyrodniczej deklarują najczęściej uczniowie mieszkający w regionie Północnym (36%) oraz Południowo-Zachodnim (31%). Rzadziej z kolei uczęszczają na nie uczniowie mieszkający w regionie Centralnym (26%) oraz na Południowo-Wschodnim (22%).

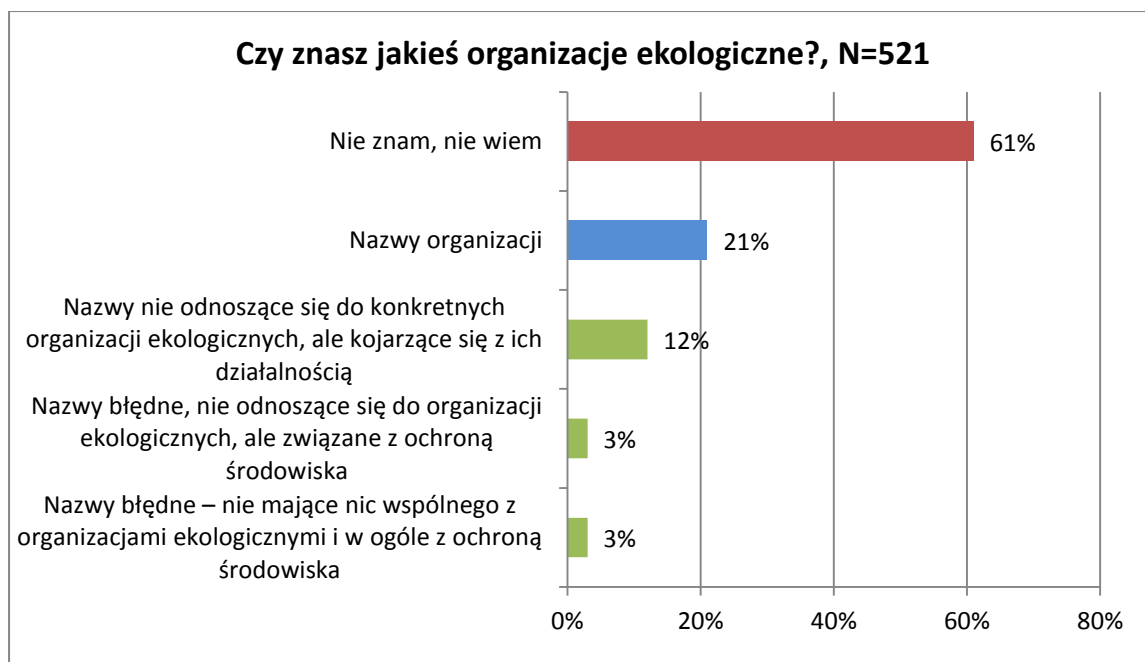
Wykres 12 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy w tym lub ubiegłym roku uczęszczałeś/aś na zajęcia pozalekcyjne dotyczące przyrody/ochrony środowiska?

ZNAJOMOŚĆ ORGANIZACJI EKOLOGICZNYCH

80% badanych gimnazjalistów nie potrafiło podać żadnej nazwy organizacji ekologicznej. W tej grupie znalazły się osoby, które: zadeklarowały brak wiedzy na ten temat (stanowią oni 61% wszystkich respondentów), podały nazwy kojarzące się z działalnością organizacji ekologicznych (12% wszystkich respondentów), podały błędne nazwy (6%). **Co piąty respondent wymienił natomiast konkretne nazwy tego typu organizacji.**

Porównując te dane z wynikami ogólnopolskiego badania świadomości ekologicznej Polaków z 2008 r. można stwierdzić, że w wiedza gimnazjalistów na ten temat jest nieco mniejsza niż dorosłych mieszkańców Polski: 30% Polaków potrafiło wymienić nazwy organizacji ekologicznych⁷.

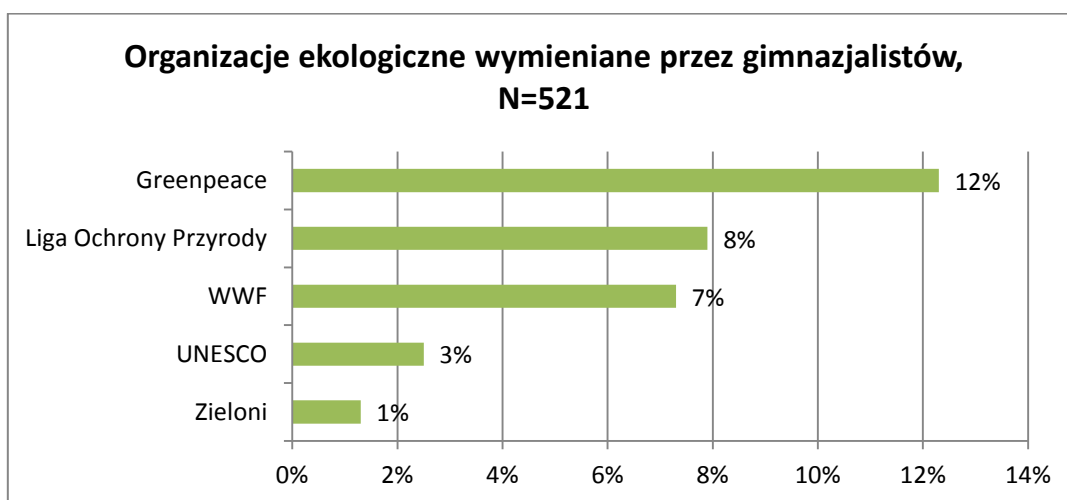
⁷ por. *Polacy w zwierciadle ekologicznym*, Bołtmiuk A., Burger T., InE, Warszawa 2008, s. 19. Raport dostępny na stronie: <http://www.ine-isd.org.pl/lang/pl/page/raporty/id/40/>

Wykres 13 Pytanie zadane respondentom brzmiało: *Czy znasz jakieś organizacje ekologiczne? Jeśli tak - wymień ich nazwy.*, N=521.

Znajomość organizacji wśród badanych w większości ogranicza się do kilku podmiotów działających w obszarze ekologii/ochrony środowiska. Uczniowie najczęściej wymieniali Greenpeace (tę organizację zna 12% respondentów), na drugim miejscu znalazły się niemal *ex aequo* Liga Ochrony Przyrody oraz WWF.

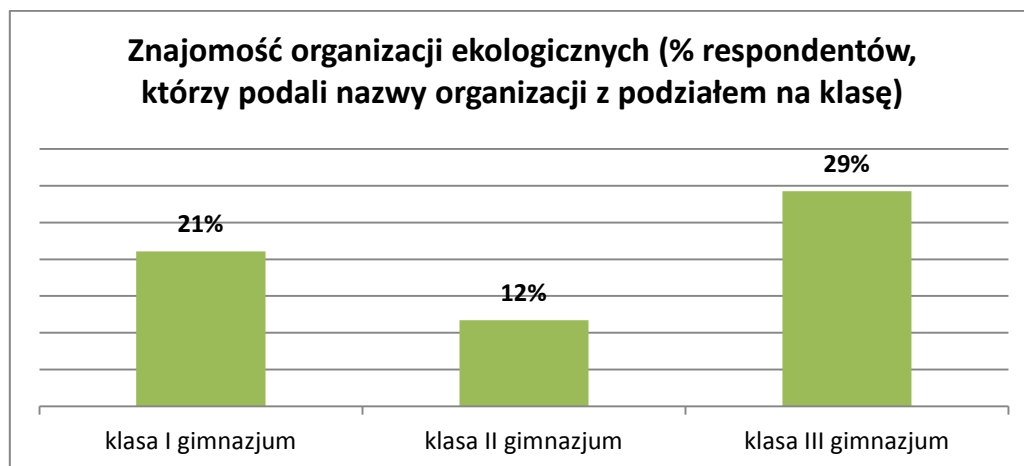
Wynik ten jest bardzo podobny do badania dorosłych Polaków z 2008 r. Pytani wymieniali wówczas Greenpeace (13%) oraz Ligę Ochrony Przyrody (6%). Spora część ankietowanych (12%) wskazała również na „Zielonych”, kojarząc ich i utożsamiając nie tyle z partią polityczną, ile z organizacją ekologiczną⁸.

Wykres 14 Rozkład odpowiedzi na pyt. otwarte: *Czy znasz jakieś organizacje ekologiczne? Jeśli tak - wymień ich nazwy.* N=521 Na wykresie przedstawiono organizacje wymienione przez więcej niż 1% wszystkich respondentów.

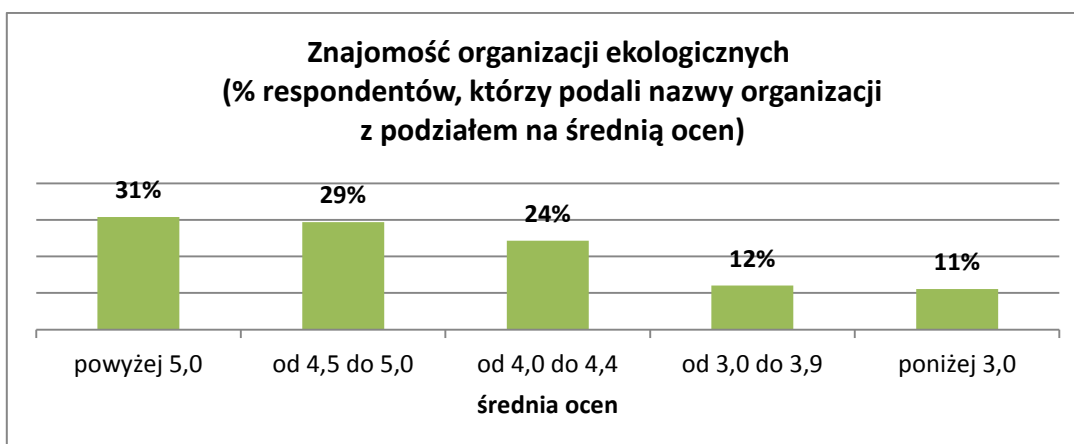
⁸ ibidem, s. 19.

Najlepszą znajomością organizacji ekologicznych wykazali się uczniowie klas III – blisko $\frac{1}{3}$ z nich potrafiła podać prawidłową nazwę. W przypadku uczniów klas I – prawidłowe nazwy wymienił co piąty badany, natomiast najmniejszą znajomością organizacji wykazali się uczniowie klas II – 12% badanych potrafiło wskazać takie nazwy.

Wykres 15 Znajomość organizacji ekologicznych wśród respondentów z podziałem na klasę.

Można również zauważyć, że im wyższa średnia ocen respondenta, tym większa jest jego znajomość organizacji ekologicznych.

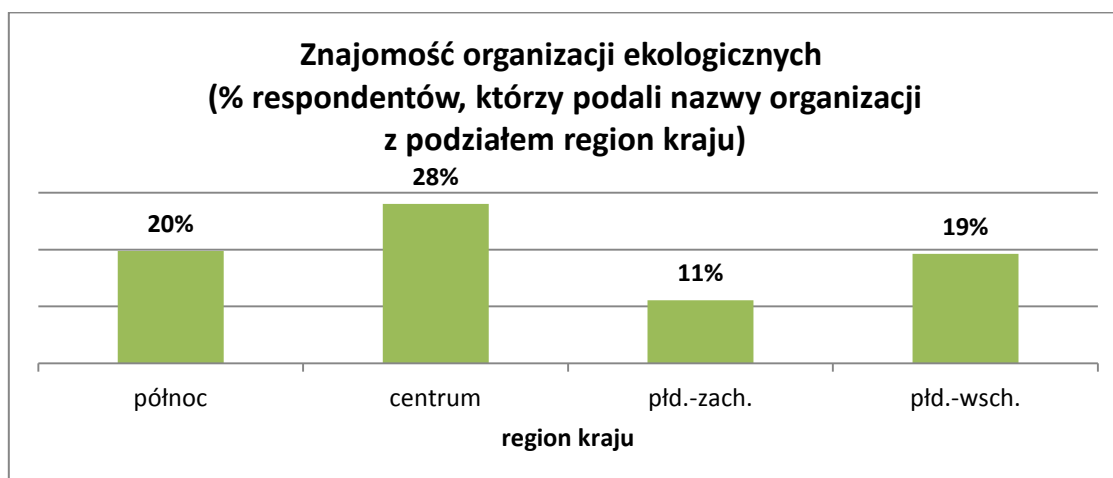
Wykres 16 Znajomość organizacji ekologicznych wśród respondentów z uwzględnieniem średniej ocen.

Zestawienie znajomości organizacji ekologicznych z miejscem zamieszkania respondenta pokazuje, że zdecydowanie najlepiej organizacje ekologiczne znają osoby z największych miast, gdzie 44% wskazało prawidłową nazwę. Nieco gorzej wypadli respondenci z dużych miast – blisko $\frac{1}{3}$ wymieniła nazwę organizacji. Najślabszą wiedzę na ten temat mają z kolei mieszkańcy małych (9%) i średnich miast (13%).

Wykres 17 Znajomość organizacji ekologicznych wśród respondentów z uwzględnieniem miejsca zamieszkania.

Jeśli w pytaniu o organizacje ekologiczne uwzględnimy region zamieszkania respondentów widać, że **największą wiedzą na temat organizacji ekologicznych dysponują uczniowie mieszkający w regionie Centralnym** – 28% z nich potrafiło wymienić organizację ekologiczną. **Najmniejszą wiedzą mają z kolei uczniowie z regionu Południowo-Zachodniego** – tylko co dziesiąty ankietowany znał nazwę organizacji ekologicznej.

Wykres 18 Znajomość organizacji ekologicznych wśród respondentów z uwzględnieniem regionu zamieszkania.

ŹRÓDŁA INFORMACJI NA TEMAT PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie trzech najważniejszych dla nich źródeł informacji na temat przyrody/ochrony środowiska.

Najważniejsze dla respondentów źródła informacji to:

PROGRAMY TV/FILMY (86%)

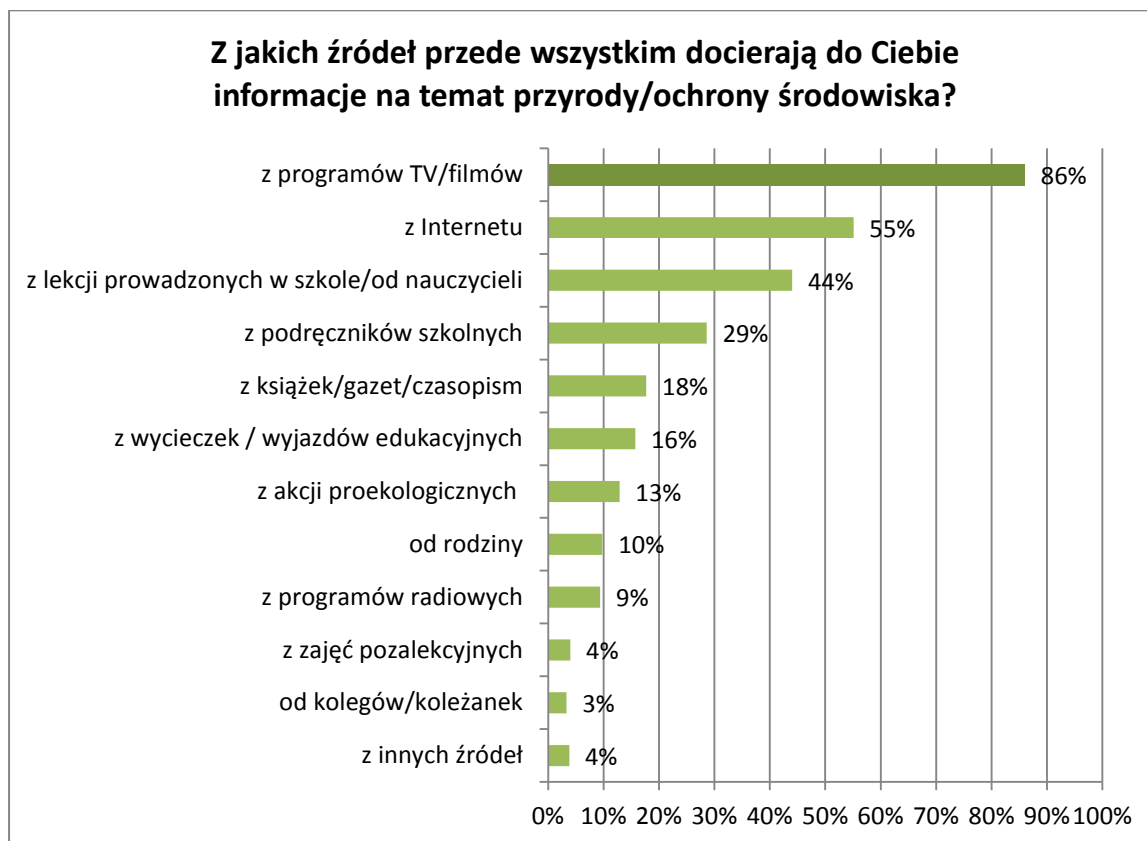
INTERNET (55%)

LEKCJE W SZKOLE (44%)

PODRĘCZNIKI (29%)

Dla zdecydowanej większości badanych **najważniejszym źródłem informacji jest telewizja**, w tym pokazywane tam filmy. **Na drugim miejscu znalazł się Internet** – wiedzę na temat przyrody/ochrony środowiska czerpie w ten sposób ponad połowa badanych (55%). Spory odsetek respondentów (44%) **swoją wiedzę czerpie od nauczycieli**, a mniej niż 1/3 badanych uczniów (29%) przyznała, że **wiedzy na ten temat poszukuje w podręcznikach szkolnych**.

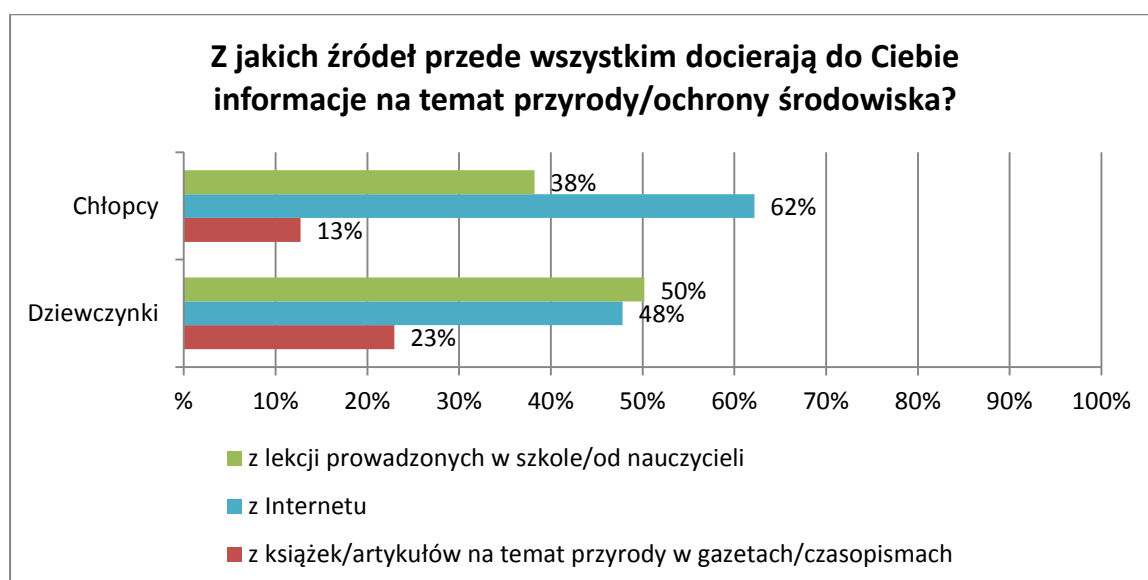
Stosunkowo mało respondentów odpowiedziało, że informacje na temat przyrody czerpie z książek, gazet lub czasopism (18%) oraz z wycieczek edukacyjnych (16%). Co dziesiąta osoba potwierdziła, że informacje takie uzyskuje od rodziny. Nieliczne osoby (4%) wybrały zajęcia pozalekcyjne jako ważne źródło informacji na temat przyrody i ochrony środowiska.

Wykres 19 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Z jakich źródeł przede wszystkim docierają do Ciebie informacje na temat przyrody/ochrony środowiska? Z poniższej listy wybierz nie więcej niż 3 najważniejsze dla Ciebie źródła informacji, zakreślając numery wybranych odpowiedzi.*, N=521. Tam, gdzie na wykresach prezentowane dane nie sumują się do 100%, respondenci mogli wybrać kilka odpowiedzi na dane pytanie.

Jeśli w analizach źródeł informacji na temat przyrody uwzględnimy płeć respondentów, widać pewne różnice w tym zakresie między chłopcami a dziewczynkami. Okazuje się, iż **dziewczynki dwa razy częściej niż chłopcy czerpią tę wiedzę z książek/artykułów** (23% dziewczynek *versus* 13% chłopców), co może wiązać się z faktem, iż generalnie dziewczynki więcej czytają niż chłopcy. Z kolei **Internet jest bardziej popularny wśród chłopców, także jako źródło wiedzy o przyrodzie/ochronie środowiska** – jako źródło informacji na temat przyrody/środowiska wskazało go 62% chłopców i 48% dziewczynek. Połowa dziewczynek jako źródło informacji wskazuje **lekcje prowadzone w szkole**, podczas gdy wśród chłopców odsetek ten wyniósł 38%. Jeśli chodzi o pozostałe źródła wiedzy na temat przyrody, nie było większych różnic w odpowiedziach między respondentami różnej płci.

Poniższy wykres prezentuje jedynie te odpowiedzi, które różnicowały chłopców i dziewczynki.

Wykres 20 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Z jakich źródeł przede wszystkim docierają do Ciebie informacje na temat przyrody/ochrony środowiska? Z poniższej listy wybierz nie więcej niż 3 najważniejsze dla ciebie źródła informacji, zakreślając numery wybranych odpowiedzi.*

Jeśli zaś chodzi o związek między wskazywanymi źródłami informacji na temat przyrody a klasą respondentów, to widać, iż nie ma tu generalnie żadnych znaczących różnic, poza trzema źródłami: **informacjami uzyskiwanymi od rodziny, z zajęć pozalekcyjnych i z podręczników szkolnych**. Rodzina jest częściej źródłem informacji dla uczniów klas I niż pozostałych klas (klasa I – 15%, klasa II – 6%, klasa III-8%). Natomiast z podręczników szkolnych nieco częściej o przyrodzie dowiadują się uczniowie klas II (klasa I – 22%, klasa II – 38%, klasa III-25%).

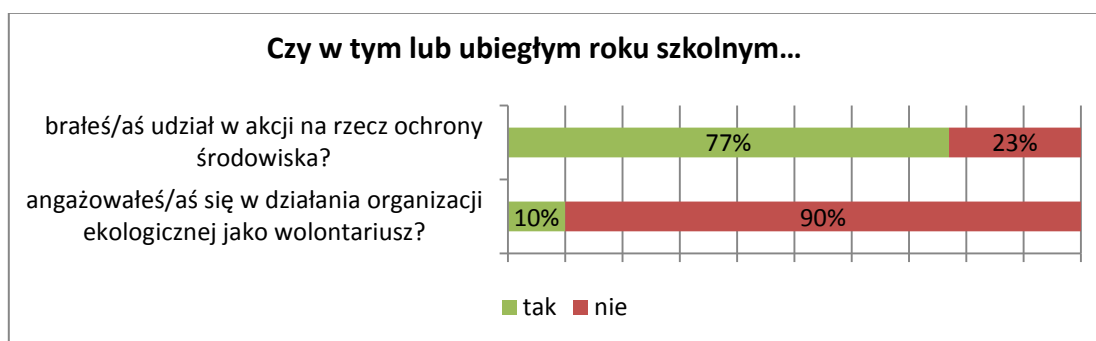
Zajęcia pozalekcyjne jako źródło informacji na temat przyrody nieco częściej wskazywali uczniowie klas I (7%), najrzadziej zaś uczniowie klas II (2%), co potwierdza informacje uzyskane we wcześniejszym pytaniu dotyczącym uczęszczania na zajęcia

pozaekscykcyjne o tematyce przyrodniczej – udział w nich zadeklarowała ponad 1/3 uczniów klas I (36%), 26% uczniów klas III i 19% uczniów klas II.

DZIAŁANIA NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA – UDZIAŁ W AKCJACH I KONKURSACH

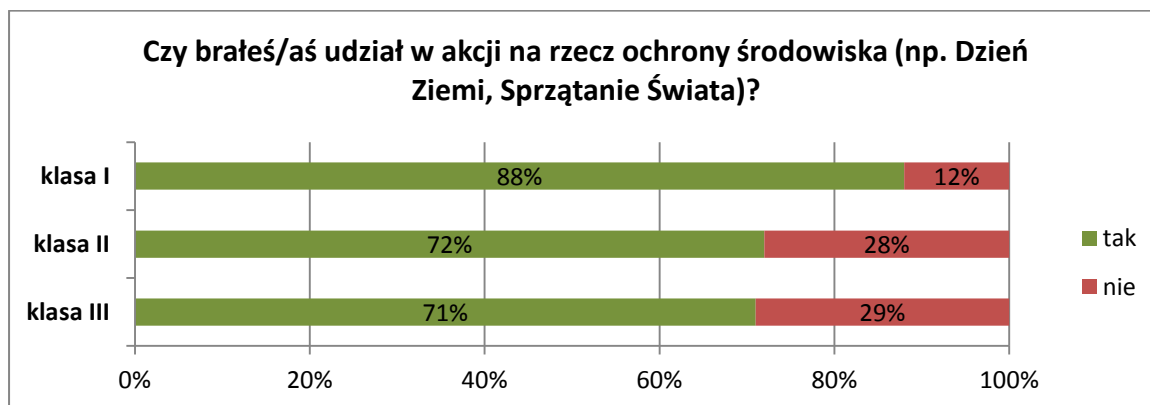
Respondenci zostali poproszeni o wskazanie, czy w tym lub ubiegłym roku szkolnym, podejmowali jakieś działania na rzecz ochrony środowiska.

Ponad 3/4 badanych (77%) zadeklarowało, iż **brali udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska**, choć nie oznacza to, że wszyscy podejmowali te działania z własnej inicjatywy, gdyż część osób mogła brać udział w akcjach zainicjowanych np. przez nauczycieli np. w ramach sprzątania terenu wokół szkoły itp. Znacznie mniejszy odsetek, bo **co dziesiąty badany** gimnazjalista angażuje się w działania organizacji ekologicznych jako **wolontariusz**.

Wykres 21 Rozkład odpowiedzi na pyt. Czy w tym lub w ubiegłym roku szkolnym ... ? Odpowiedz kolejno na pytania od A do D wstawiając przy każdym podpunkcie znak X w odpowiedniej kratce. N=521.

Udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska częściej deklarują uczniowie klasy I, natomiast w klasie II i III zaangażowanie to jest mniejsze, co pokazuje poniższy wykres.

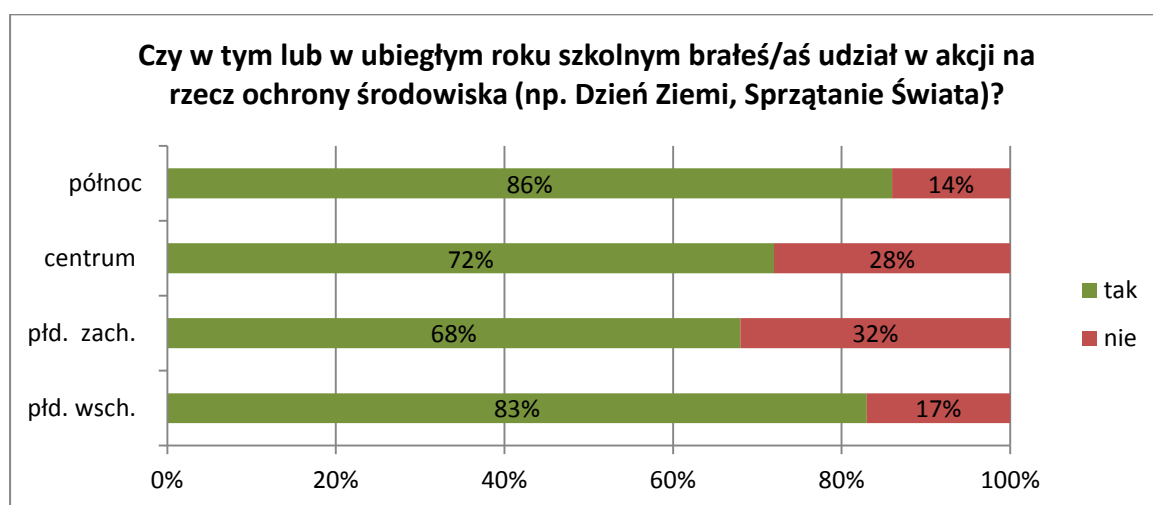
Wykres 22 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy w tym lub ubiegłym roku brałeś/aś udział w akcji na rzecz ochrony środowiska?

W akcjach tych częściej biorą też udział respondenci mieszkający na wsi oraz w małych i średnich miastach, najrzadziej natomiast w tego typu inicjatywy angażują się gimnazjaliści z największych miast, co może wynikać z tego, iż akcje pro środowiskowe są uznawane za bardziej atrakcyjne wydarzenie w mniejszych miejscowościach, natomiast w dużych miastach mogą być one traktowane jako jedna z wielu możliwości spędzenia czasu i stąd nie są aż tak bardzo „popularne”.

Wykres 23 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w tym lub ubiegłym roku brała/eś udział w akcji na rzecz ochrony środowiska?*

Widać też pewne zróżnicowania regionalne, jeśli chodzi o udział w tego typu akcjach. Swoją udział w imprezach takich jak m.in. Dzień Ziemi i Sprzątanie Świata częściej potwierdzali respondenci mieszkający w regionach Północnym i Południowo-Wschodnim, rzadziej zaś respondenci z dwóch pozostałych regionów przyjętych w badaniu.

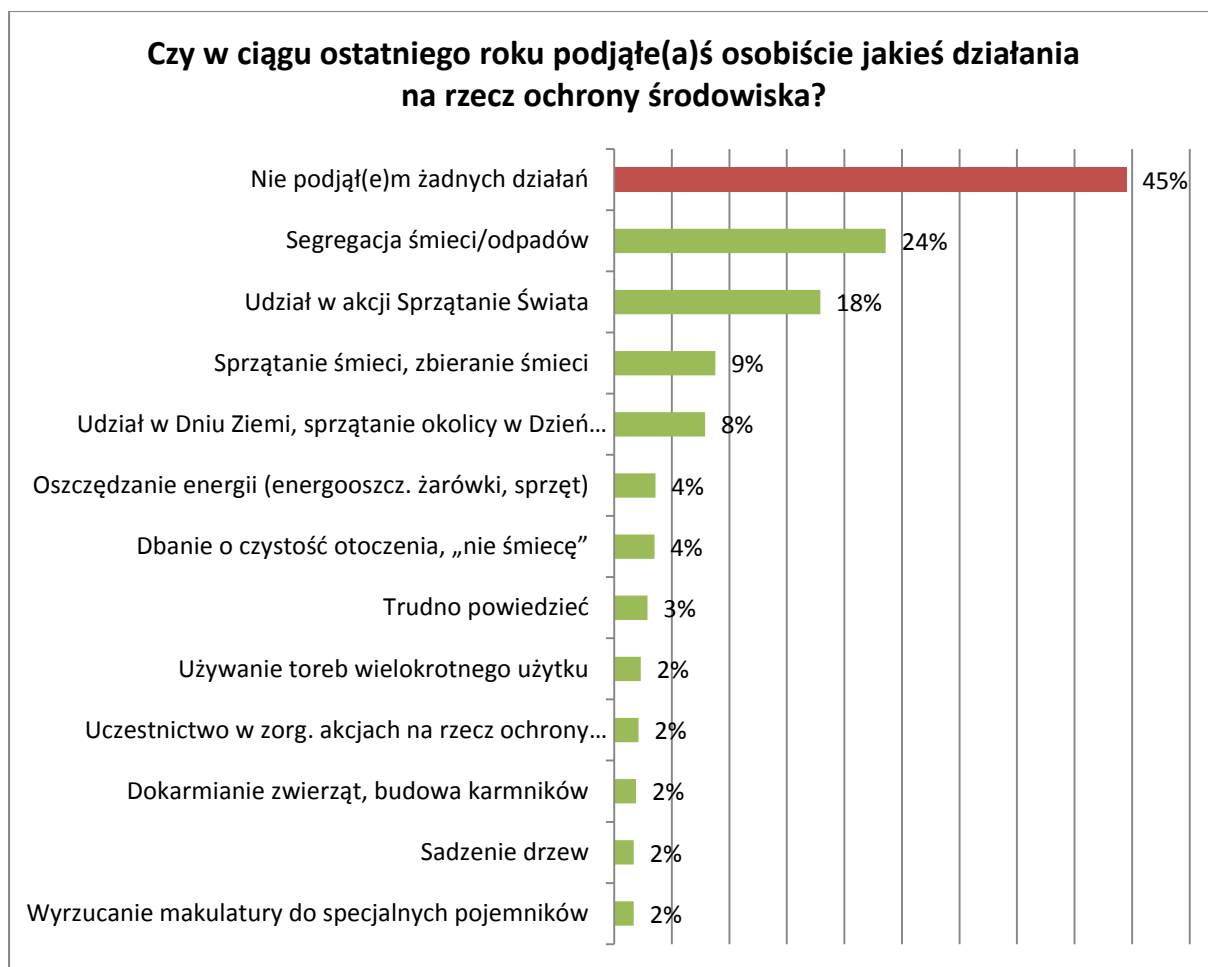
Wykres 24 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w tym lub ubiegłym roku brała/eś udział w akcji na rzecz ochrony środowiska?*

Nieco częściej udział w różnego rodzaju akcjach na rzecz ochrony środowiska deklarują dziewczynki niż chłopcy (odpowiednio 80% i 74%).

INDYWIDUALNE DZIAŁANIA NA RZECZ ŚRODOWISKA

Uczniowie zostali zapytani, czy w ciągu ostatniego roku podjęli jakieś indywidualne działania na rzecz ochrony środowiska. **Podejmowanie indywidualnych działań na rzecz ochrony środowiska zadeklarowała nieco ponad połowa ankietowanych uczniów (55%),** pozostali zaś przyznali, że nie angażowali się w żaden sposób na rzecz ochrony środowiska.

Najczęściej wymieniane działania dotyczyły segregacji oraz sprzątanía śmieci w najbliższej okolicy, gdyż jest to najbardziej dostępna i najprostsza forma „angażowania się” na rzecz przyrody. Co czwarta pytana osoba przyznała, iż segreguje śmieci, a więc w sposób bardziej świadomy działa na rzecz przyrody. Ponad ¼ respondentów (26%) zadeklarowała, że sprząta śmieci w ramach akcji typu Sprzątanie Świata i Dzień Ziemi, co może świadczyć o tym, iż dla sporej części badanych nie są to działania regularne, wynikające z zakorzenionych nawyków, lecz raczej „akcyjne” przyłączanie się do działań zainicjowanych w dużej mierze przez szkoły. Inne działania takie jak np. oszczędzanie energii czy też dokarmianie zwierząt wymieniane były przez pojedyncze osoby, co może wskazywać na to, iż respondenci niekoniecznie wiążą tego typu działania z ochroną środowiska.

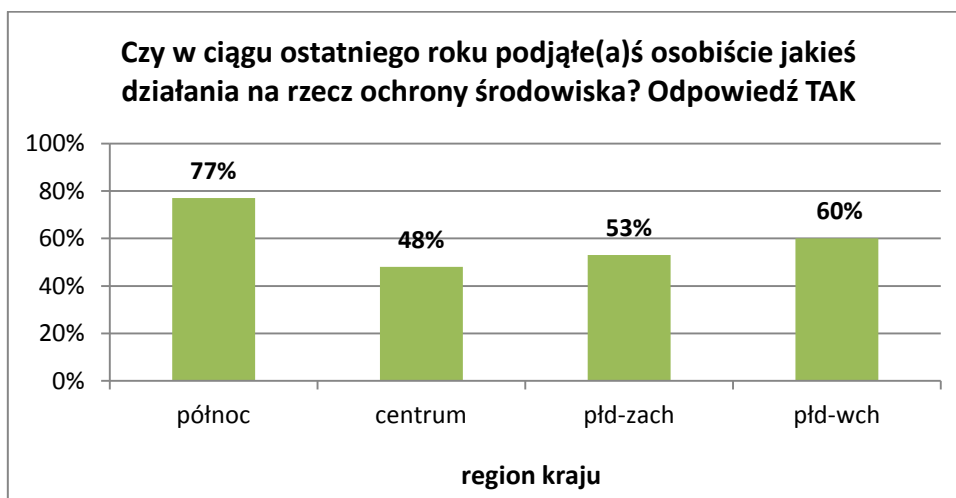
Wykres 25 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w ciągu ostatniego roku podjął(a)ś osobiście jakieś działania na rzecz ochrony środowiska? Jeśli tak - wymień te spośród nich, które uważasz za najważniejsze (nie więcej niż 3).* Na wykresie pokazano odpowiedzi wskazane przez co najmniej 2% badanych, N=521.

Jak ujawniło badanie, **dziewczynki są bardziej aktywne, jeśli chodzi o podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska** – zadeklarowało je blisko $\frac{2}{3}$ badanych gimnazjalistek (63%) i niecała połowa gimnazjalistów (48%), co wynika z ich większego zainteresowania kwestiami przyrody i ochrony środowiska. **Bardziej aktywni w tym zakresie okazują się też uczniowie najmłodszych klas gimnazjum.** Osobiście działania na rzecz ochrony środowiska zadeklarowało blisko $\frac{2}{3}$ uczniów klas I i nieco ponad połowa gimnazjalistów z klas II i III.

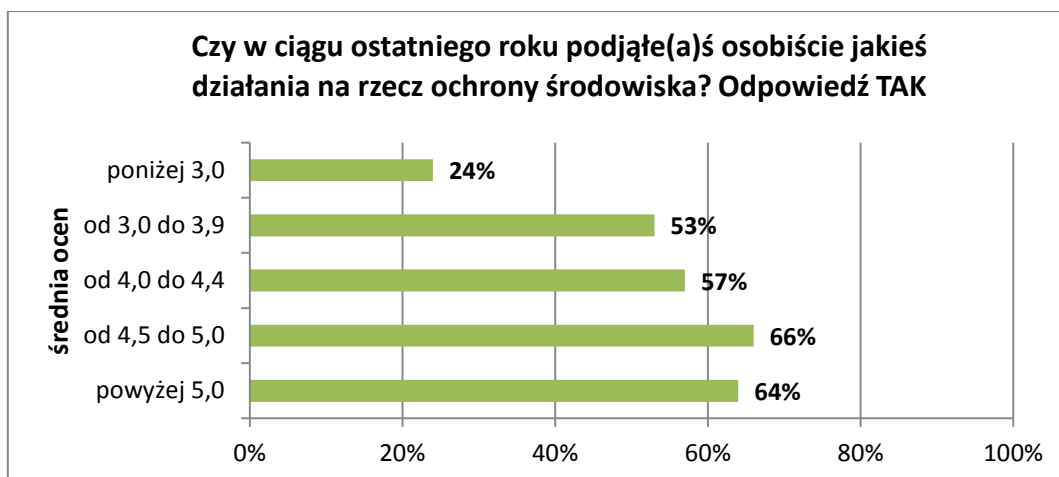
Wykres 26 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w ciągu ostatniego roku podjął(a)ś osobiście jakieś działania na rzecz ochrony środowiska?*

Największą aktywnością wykazują się uczniowie z regionu Północnego, gdzie ponad $\frac{3}{4}$ respondentów zadeklarowało podejmowanie osobistych działań na rzecz ochrony przyrody. Na drugim miejscu znaleźli się uczniowie z regionu Południowo-Wschodniego, natomiast wśród uczniów z regionów Południowo-Zachodniego i Centralnego odsetek ten jest najniższy.

Wykres 27 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w ciągu ostatniego roku podjął(a)ś osobiście jakieś działania na rzecz ochrony środowiska?*

Okazuje się również, że respondenci z wyższą średnią ocen częściej deklarują podejmowanie działań na rzecz ochrony środowiska – wśród uczniów z najwyższą średnią podejmowanie tych działań zadeklarowało $\frac{2}{3}$ badanych, podczas gdy wśród uczniów z najniższą średnią potwierdził to co czwarty ankietowany.

Wykres 28 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy w ciągu ostatniego roku podjął(a)ś osobiście jakieś działania na rzecz ochrony środowiska?*

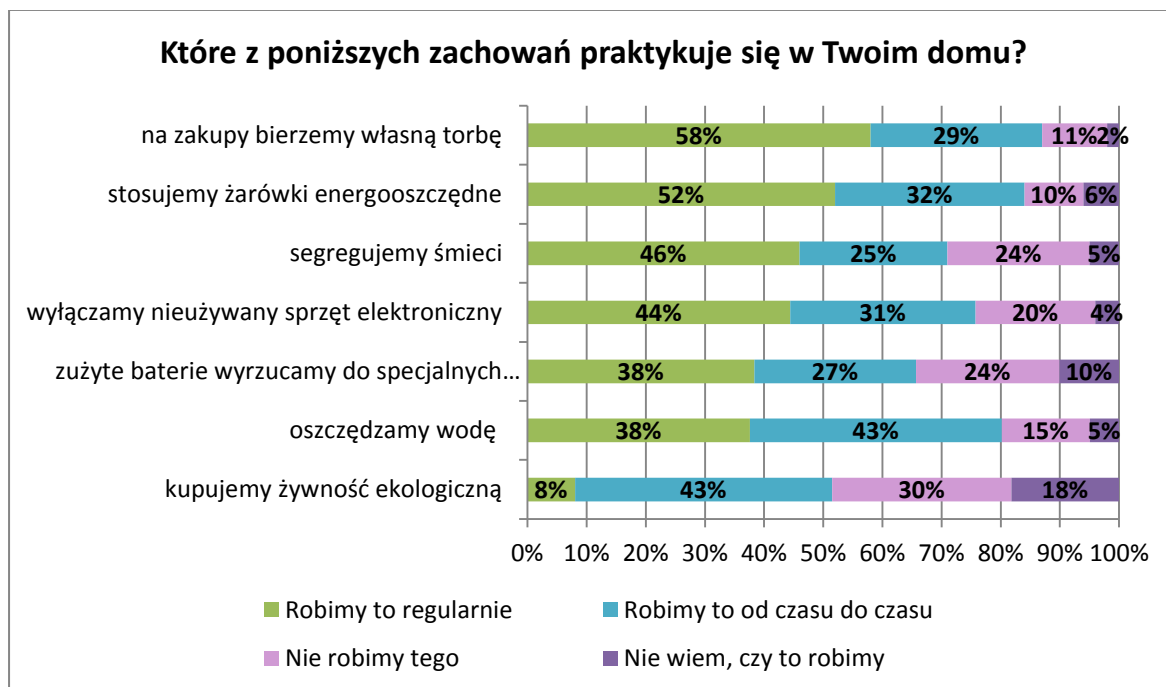
ZACHOWANIA PROEKOLOGICZNE PRAKTYKOWANE W DOMACH RESPONDENTÓW

Gimnazjaliści zostali zapytani w ankiecie o zachowania proekologiczne praktykowane w ich rodzinach. Okazuje się, że regularnie:

- w ponad połowie domów bierze się na zakupy torby wielokrotnego użytku;
- w co drugim domu używane są żarówki energooszczędne;
- prawie połowa respondentów segreguje w swoich domach śmieci;
- prawie połowa badanych wyłącza nieużywany sprzęt elektroniczny;
- ponad 1/3 badanych gimnazjalistów dba o wyrzucanie baterii do specjalnych pojemników;
- ponad 1/3 ankietowanych deklaruje oszczędzanie wody.

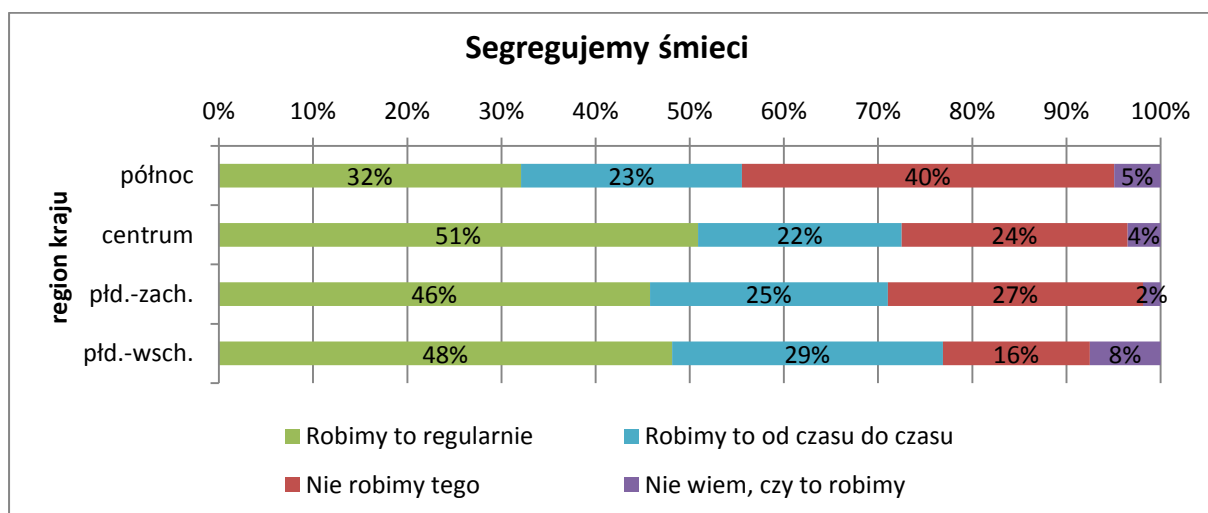
Najmniej osób (8%) potwierdziło regularne zakupy żywności ekologicznej, przy czym spory odsetek badanych powiedział, że taką żywność kupuje się w ich domach od czasu do czasu. W przypadku tej odpowiedzi, najwięcej osób (blisko 20%) nie wiedziało, czy

takie zachowania są praktykowane w ich domach, co pokazuje, że nie przywiązują do tej kwestii dużej wagi i nie interesuje ich pochodzenie spożywanej na co dzień żywności.

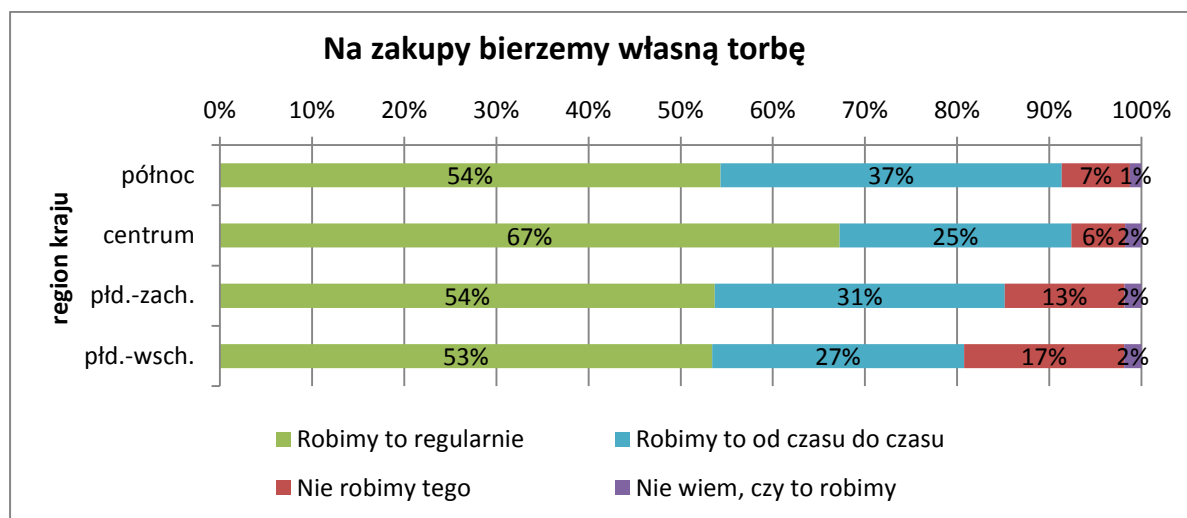
Wykres 29 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Które z poniższych zachowań praktykuje się w Twoim domu?* Odpowiedź kolejno na pytania od A do H wstawiając przy każdym punkcie znak X w odpowiedniej kratce., N=521

Jeśli chodzi o segregowanie śmieci to widać wyraźnie, iż uczniowie z regionu Północnego zdecydowanie rzadziej deklarują tego typu praktyki w ich gospodarstwach domowych, co wyróżnia ich *in minus* na tle pozostałych regionów.

Wykres 30 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Które z poniższych zachowań praktykuje się w Twoim domu?: Segregujemy śmieci.*

Na zakupy z własną torbą częściej (regularnie) wybierają się uczniowie i ich rodzice z regionu Centralnego, co z kolei wyróżnia ich *in plus* w porównaniu z uczniami z innych regionów, którzy deklarują, iż robią to mniej regularnie.

Wykres 31 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Które z poniższych zachowań praktykuje się w Twoim domu? Na zakupy bierzemy własną torbę.*

STOSUNEK DO ZACHOWAŃ/PRAKTYK UZNAWANYCH ZA SZKODZĄCE ZWIERZĘTOM I PRZYRODZIE

Respondenci zostali poproszeni o wyrażenie swojego zdania na temat zachowań/praktyk uznawanych za mające negatywny wpływ na zwierzęta i przyrodę.

Niemal wszyscy badani (95%) zgodnie zadeklarowali swój sprzeciw wobec wyrzucania śmieci/odpadów do lasu.

Stosunek do innych kwestii wśród badanych gimnazjalistów jest nieco bardziej zróżnicowany. **Ponad połowa z nich sprzeciwia się noszeniu naturalnych futer, przy czym dziewczynki są większymi przeciwniczkami futer naturalnych niż chłopcy** – sprzeciwia się temu $\frac{2}{3}$ dziewczynek i 43% chłopców, którzy w tej kwestii częściej są obojętni (49% versus 28% wśród dziewczynek).

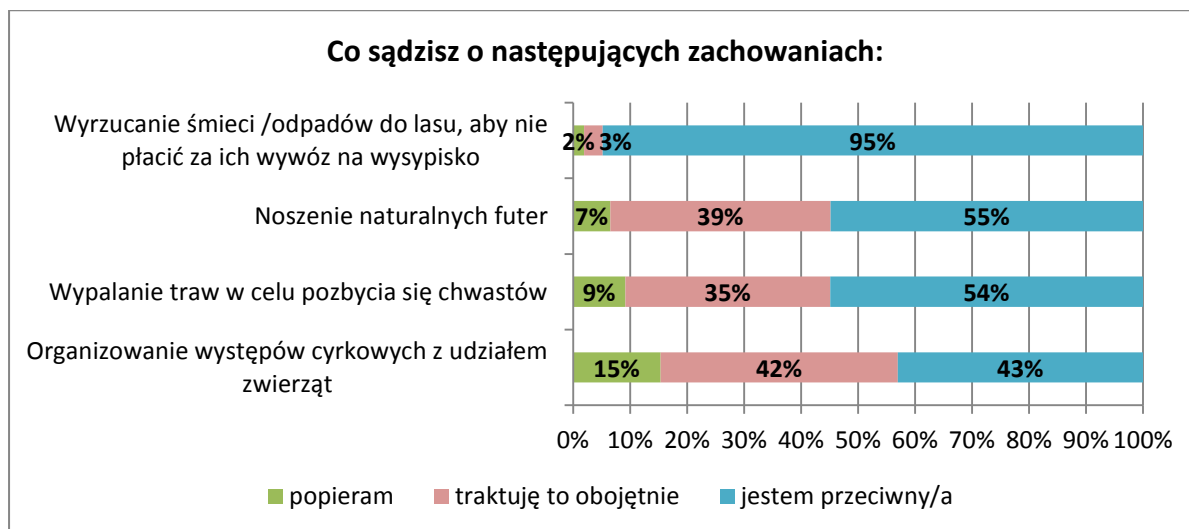
Ponad połowa badanych (54%) jest przeciwna wypalaniu traw jako metody walki z chwastami. Częściej takie postępowanie popierają chłopcy (14% versus 4% wśród dziewczynek). Poza tym, warto podkreślić, iż najwięcej zwolenników wypalania traw jest wśród gimnazjalistów mieszkających w największych miastach (15%), na wsi takie działania popiera co dziesiąty badany. Z kolei najwięksi przeciwnicy wpalania traw mieszkają w małych (52%) i średnich miastach (62%) oraz na wsi (57%). W największych miastach tego typu praktykom sprzeciwia się co trzeci ankietowany. Warto podkreślić, iż **w największych miastach co druga osoba obojętnie traktuje tę kwestię** (wśród

badanych mieszkających na terenach wiejskich obojętny jest co trzeci gimnazjalista), co wynika z faktu, że problem ten nie dotyczy bezpośrednio mieszkańców dużych miast.

43% badanych gimnazjalistów nie popiera organizowania występów cyrkowych z udziałem zwierząt, podobny odsetek odnosi się do tej kwestii obojętnie, a 15% popiera takie działania. Zwolennikami takiej formy rozrywki są przede wszystkim mieszkańcy wsi (20% *versus* 7% wśród uczniów mieszkających miastach). Najmniej zwolenników tego typu rozrywek jest w regionie Centralnym (popiera je co dziesiąty ankietowany, podczas gdy w regionach Południowo-Wschodnim i Południowo-Zachodnim co piąta badana osoba). Blisko co drugi gimnazjalista z regionu Centralnego (47%) obojętnie podchodzi do tych kwestii.

Warto ponadto podkreślić fakt, iż w odpowiedziach na to pytanie (z wyjątkiem wyrzucania śmieci do lasu) spory odsetek respondentów zadeklarował obojętny stosunek do badanych kwestii.

Szczegółowe odpowiedzi na to pytanie przedstawia poniższy wykres.

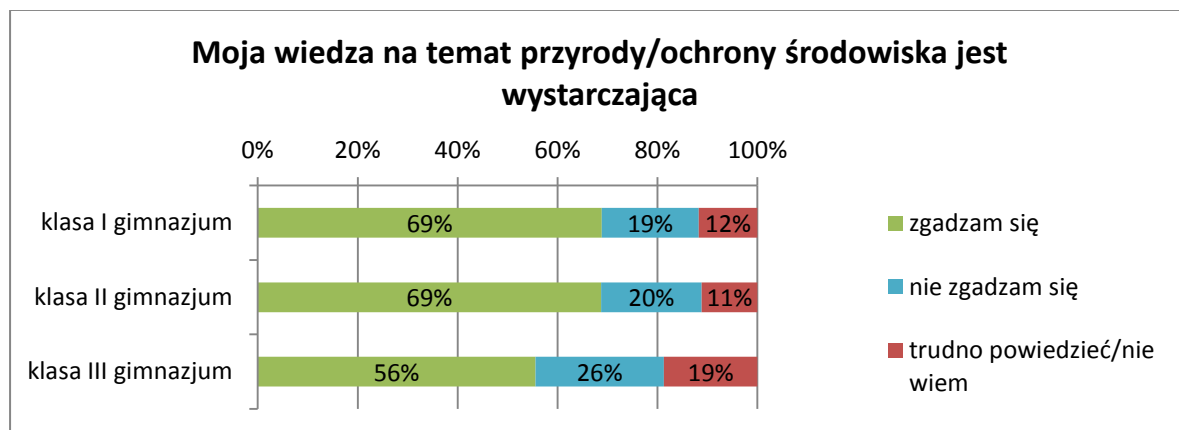

Wykres 32 Rozkład odpowiedzi na pyt. Co sądzisz o następujących zachowaniach? Odpowiedź kolejno na pytania od A do D wstawiając przy każdym punkcie znak X w odpowiedniej kratce., N=521.

POTRZEBA POSZERZANIA WIEDZY I ZAANGAŻOWANIA W DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ PRZYRODY

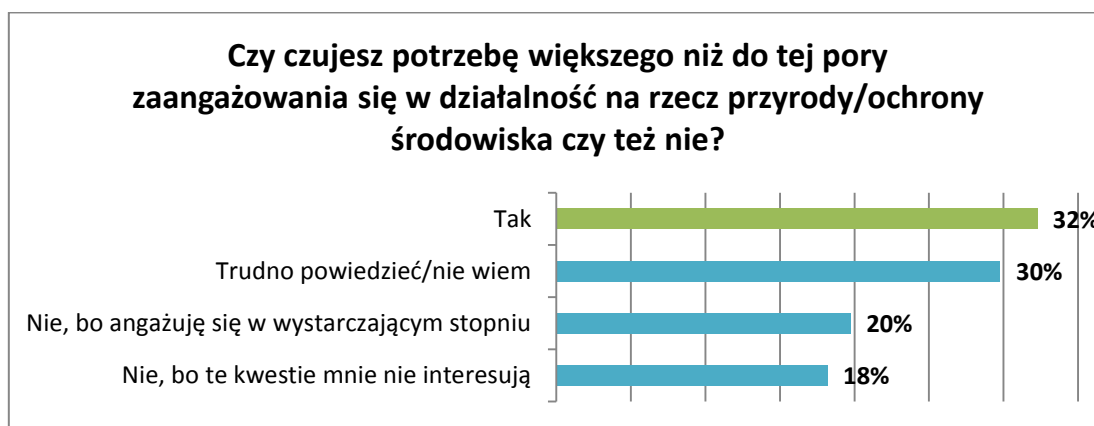
Respondenci zostali poproszeni o ustosunkowanie się do kilku stwierdzeń dotyczących środowiska przyrodniczego, działań szkoły podejmowanych w tym obszarze oraz tego, jak oceniają swoją wiedzę na temat przyrody. **Blisko ⅔ badanych uważa, że ich wiedza na temat przyrody/ochrony środowiska jest wystarczająca. Najlepiej swoją wiedzę na temat przyrody oceniają uczniowie klas I i II, najbardziej krytyczni pod tym względem**

są z kolei uczniowie III klas – tylko nieco ponad połowa (56%) uznała, że wie wystarczająco dużo na ten temat.

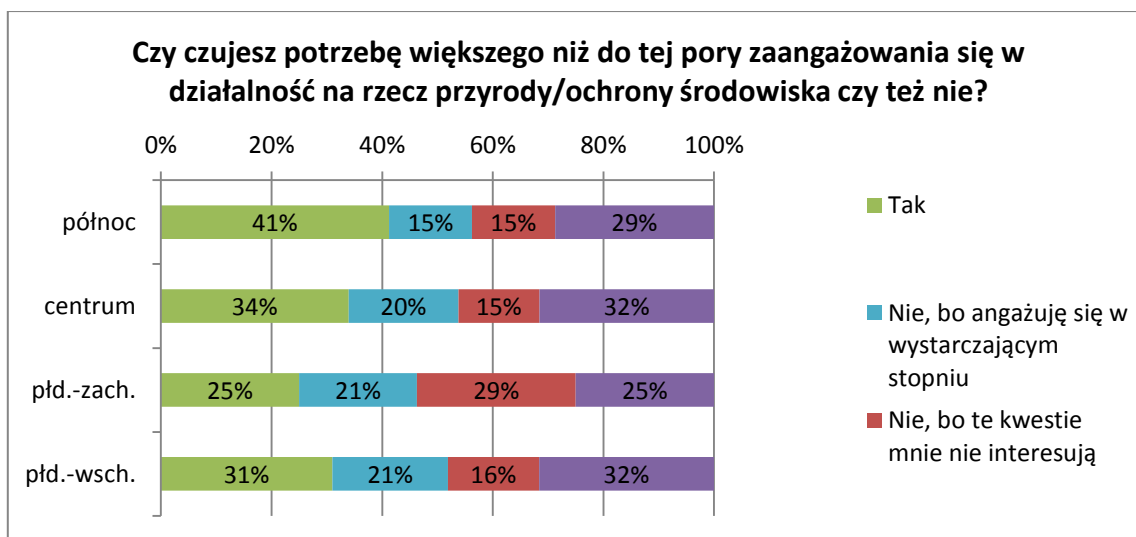
Wykres 33 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: Moja wiedza na temat przyrody/ochrony środowiska jest wystarczająca.

Na pytanie, czy czujesz potrzebę większego niż do tej pory zaangażowania się w działalność na rzecz przyrody/ochrony środowiska, głosy respondentów były dosyć podzielone. **Blisko 1/3 uznała, że chciałaby zaangażować się bardziej w te działania. Co piąta uznała, że angażuje się obecnie w wystarczającym stopniu i nie chce nic zmieniać w tym zakresie.** Prawie tyle samo badanych (18%) stwierdziło, że sprawy związane z przyrodą/ochroną środowiska nie interesują ich. Należy podkreślić bardzo duży odsetek osób (30%), które nie miały zdania na ten temat.

Wykres 34 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy czujesz potrzebę większego niż do tej pory zaangażowania się w działalność na rzecz przyrody/ochrony środowiska czy też nie? Zaznacz jedną odpowiedź., N=517

Największą potrzebę większego zaangażowania w działalność na rzecz przyrody/ochrony środowiska deklarują badani mieszkający w regionie Północnym (41%), najmniejsze zaś gimnazjaliści z regionów Południowo-Zachodniego (25%) i Południowo-Wschodniego (31%).

Wykres 35 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy czujesz potrzebę większego niż do tej pory zaangażowania się w działalność na rzecz przyrody/ochrony środowiska czy też nie? Zaznacz jedną odpowiedź.

OBSZAR CHRONIONY W MIEJSCU ZAMIESZKANIA – ROZWÓJ CZY OGRANICZENIE?

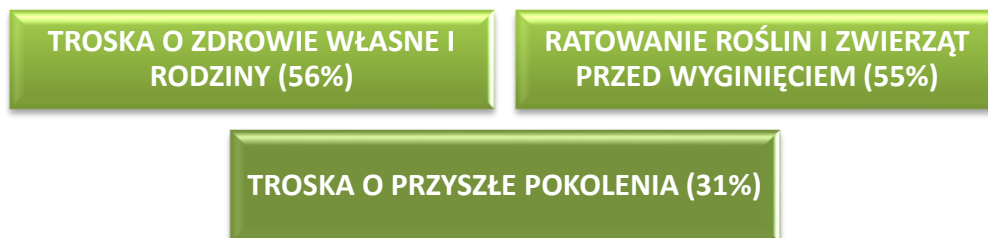
Ankietowani zostali zapytani również o to, w jaki sposób, ich zdaniem, powstanie obszaru chronionego na terenie gminy może wpłynąć na jej rozwój. **Najwięcej osób (60%) jest zdania, że taka sytuacja będzie przede wszystkim służyła rozwojowi tej gminy.** Pojedyncze osoby mają przeciwne zdanie, tj. uważają, że powstanie obszaru chronionego będzie ograniczeniem rozwojowym dla gminy (5%), a co dziesiąty respondent uznał, że taka sytuacja jest obojętna dla gminy i w żaden sposób ni wpłynie na jej rozwój. Warty podkreślenia jest odsetek osób, które nie mają zdania na ten temat – **blisko ¼ ankietowanych nie była w stanie odpowiedzieć na tak zadane pytanie.**

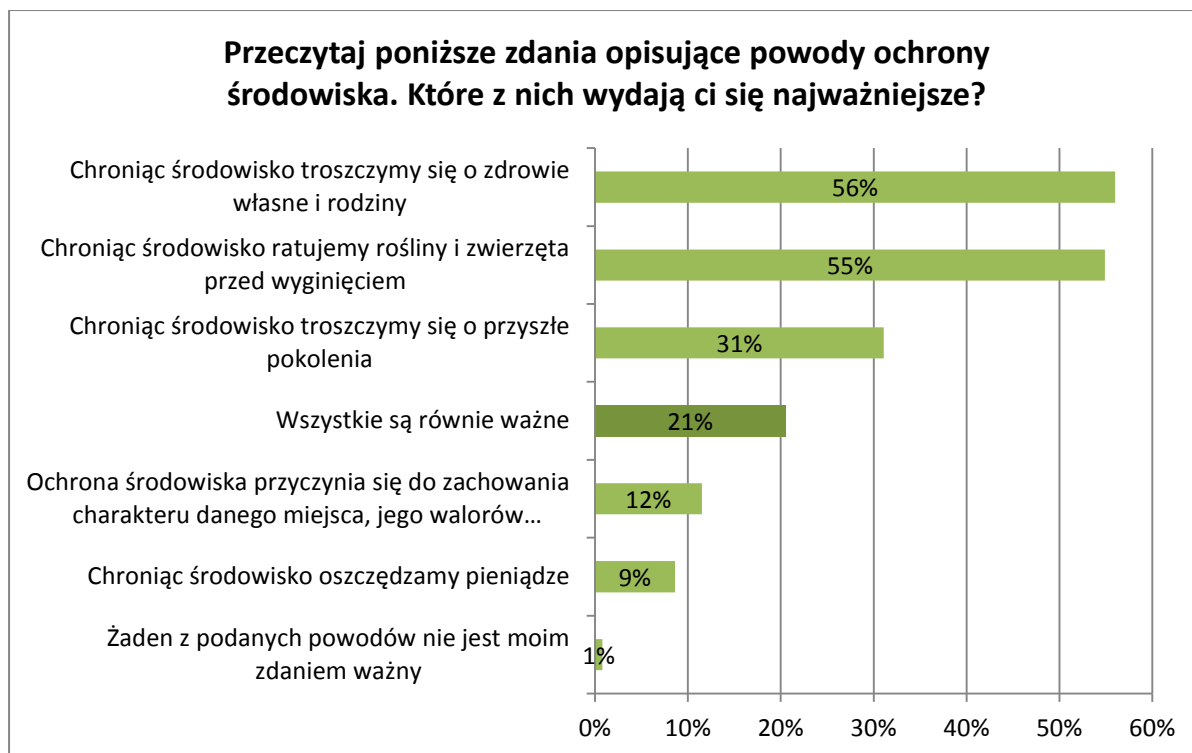
Wykres 36 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Wyobraź sobie, że na terenie pewnej gminy powstał obszar chronionej przyrody. Jak sądzisz, w jaki sposób wpłynie to na przyszłość tej gminy? Zaznacz jedną odpowiedź, z którą najbardziej się zgadzasz, N=516.

POWODY, DLA KTÓRYCH WARTO CHRONIĆ ŚRODOWISKO

Gimnazjaliści zostali poproszeni o wskazanie najważniejszych – ich zdaniem – powodów, dla których warto chronić środowisko. Najczęściej wymieniane powody to:

Na pierwszym miejscu, *ex aequo*, znalazły się **troska o zdrowie własne i rodziny oraz ratowanie roślin i zwierząt przed wyginieniem** – na te kwestie zwróciła uwagę ponad połowa badanych. Pokazuje to, że badani gimnazjaliści myśląc o ochronie przyrody, biorą pod uwagę nie tylko swoje zdrowie, ale także kierują się troską o zwierzęta i stan otaczającej ich przyrody. Blisko $\frac{1}{3}$ **respondentów uważa, że chroniąc środowisko troszczymy się o przyszłe pokolenia**. Co piąta badana osoba uznała, że wszystkie wymienione powody są równie ważne. Co dziesiąty ankietowany wybrał natomiast odpowiedź, iż **ochrona środowiska przyczynia się do zachowania charakteru danego miejsca**. Podobny odsetek wskazał z kolei na **ekonomiczny aspekt** związany z ochroną środowiska, widać jednak, że badani gimnazjaliści nie postrzegają tych działań w kategoriach potencjalnych zysków, a raczej dostrzegają inne aspekty tych działań.

Wykres 37 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Przeczytaj poniższe zdania opisujące powody ochrony środowiska. Które z nich wydają ci się najważniejsze? Wybierz nie więcej niż 2 powody, zakreślając wybrane odpowiedzi*, N=521.

Pytanie o powody ochrony środowiska zostało zadane również w badaniu świadomości ekologicznej Polaków 2010⁹. Jeśli porównamy odpowiedzi badanych gimnazjalistów i dorosłych Polaków widać, iż:

Zarówno młodzież, jak i dorośli na pierwszym miejscu wymieniają troskę o zdrowie własne i rodziny.

Dorośli zdecydowanie częściej wskazywali troskę o przyszłe pokolenia, co jest nieco mniej ważne dla młodych Polaków, którzy prawdopodobnie rzadko postrzegają swoje działania w tak długiej perspektywie czasowej.

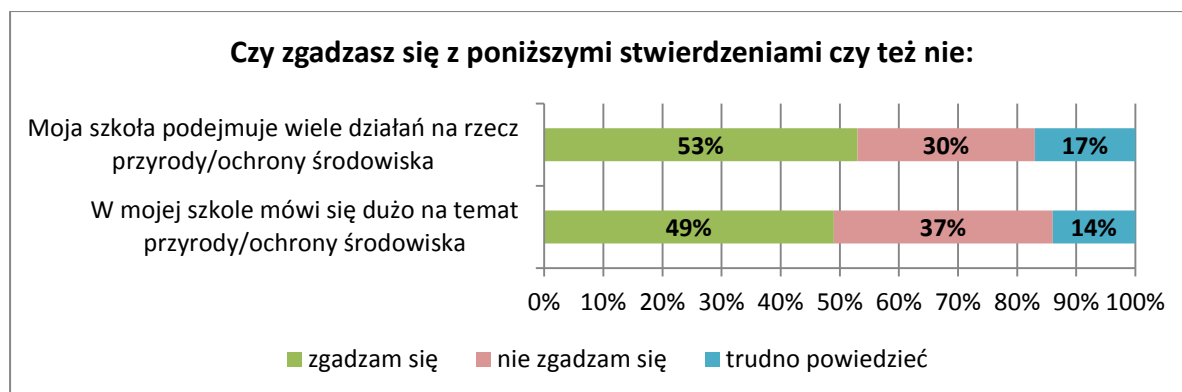
Zestawienie odpowiedzi najczęściej wybieranych przez gimnazjalistów i dorosłych Polaków przedstawia poniższa tabela.

POWODY, DLA KTÓRYCH WARTO CHRONIĆ ŚRODOWISKO	GIMNAZJALIŚCI	DOROŚLI POLACY
TROSKA O ZDROWIE WŁASNE I RODZINY	55%	67%
TROSKA O PRZYSZŁE POKOLENIA	31%	63%
OSZCZĘDZANIE PIENIĘDZY	9%	12%

OCENA DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH PRZEZ SZKOŁĘ NA RZECZ PRZYRODY I OCHRONY ŚRODOWISKA

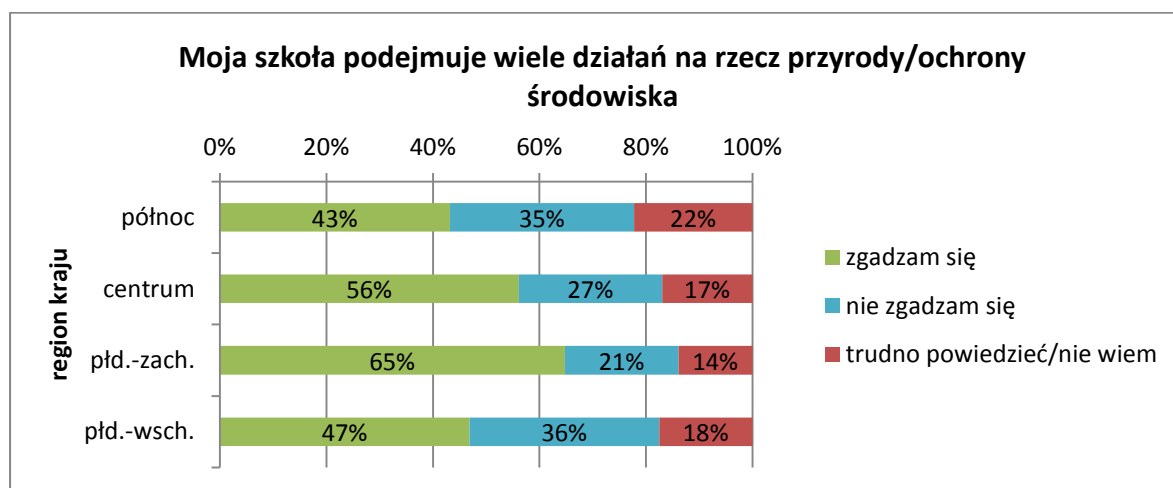
Prawie połowa badanych jest zdania, że w szkole, do której uczęszcza, mówi się dużo na temat przyrody/ochrony środowiska, ale ponad 1/3 respondentów (37%) nie zgodziła się z tym stwierdzeniem. Ponad połowa uważa też, że ich szkoła podejmuje wiele działań na rzecz przyrody. Warto podkreślić, iż spora część respondentów nie miała zdania na ten temat.

⁹ por. *Badanie świadomości ekologicznej Polaków 2010 ze szczególnym uwzględnieniem energetyki przyjaznej środowisku, Raport z badania*, Stanaszek A., Tędziągolska M., InE, Warszawa, 2011, s. 9.

Wykres 38 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami czy też nie? Wybierz odpowiedź, która najtrafniej oddaje twoją opinię.* N=521.

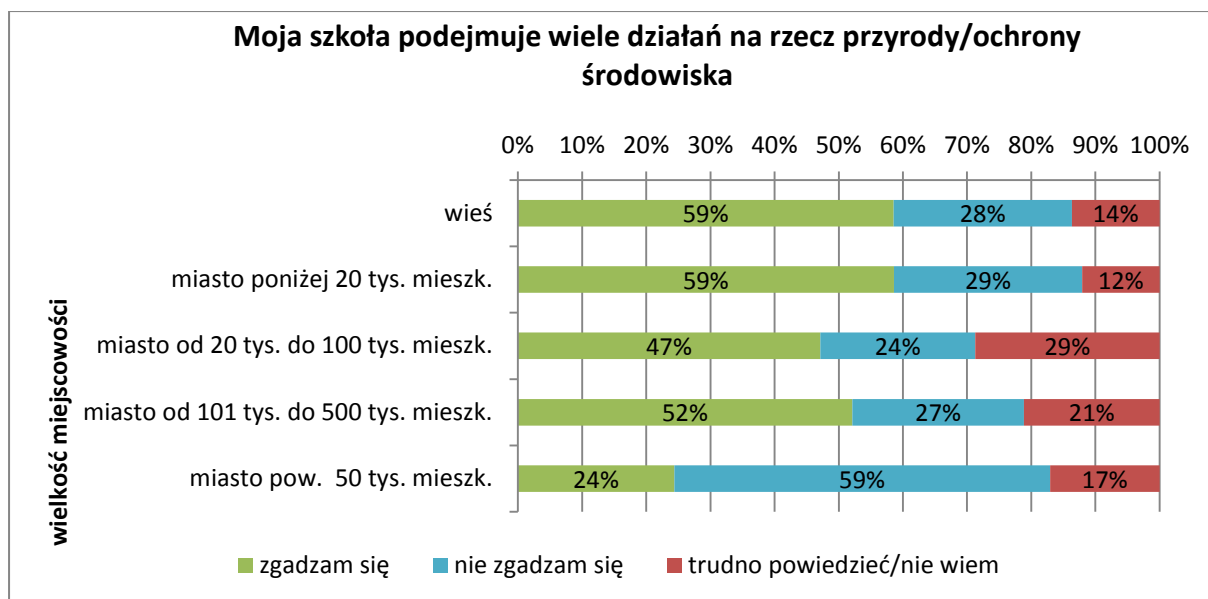
Najlepiej działania szkoły na rzecz przyrody oceniają respondenci z regionu Południowo-Zachodniego – blisko $\frac{3}{4}$ uznało, że ich szkoła robi dużo w tym zakresie. Najmniej zadowoleni są natomiast uczniowie z regionów Północnego i Południowo-Wschodniego – tam odsetek osób, które nie zgodziły się z tym stwierdzeniem był najwyższy, co prezentuje poniższy wykres.

Wykres 39 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: Moja szkoła podejmuje wiele działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska.*

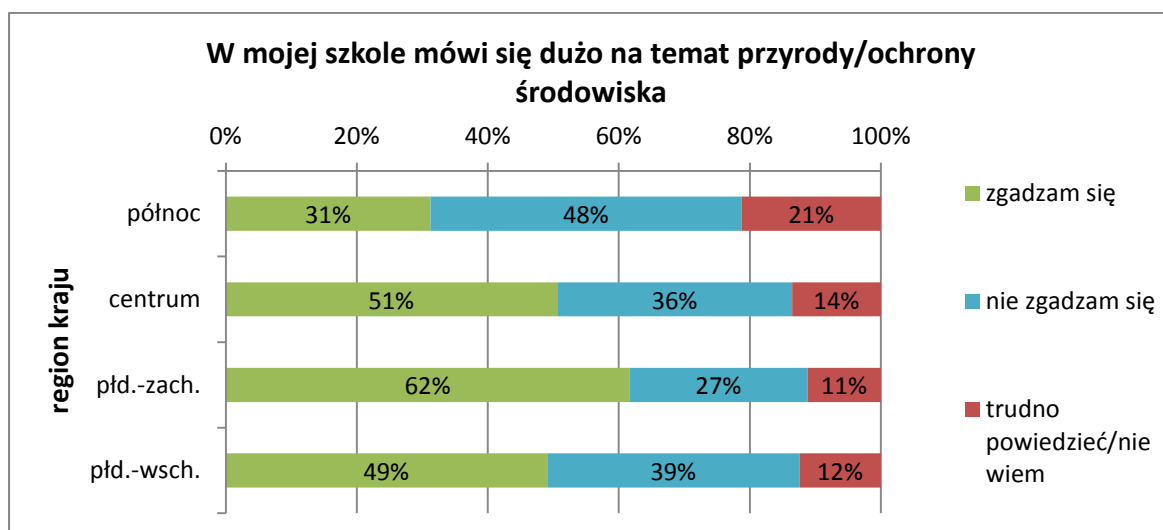
Jeśli zestawimy odpowiedź na to pytanie z miejscem zamieszkania respondentów to widać wyraźnie, że **uczniowie ze wsi i małych miast zdecydowanie najlepiej oceniają działania swoich szkół podejmowane na rzecz przyrody**, podczas gdy uczniowie z największych miast są w tym względzie o wiele bardziej krytyczni – tylko co czwarty zgodził się ze stwierdzeniem, że szkoła, do której chodzi podejmuje wiele działań w tym zakresie.

Warto zwrócić uwagę, że uczniowie ze średnich miast stosunkowo często nie mieli zdania na ten temat, co może świadczyć o tym, że albo nie za bardzo ich te kwestie interesują i nie umieją tego ocenić, albo szkoła faktycznie robi niewiele w tym zakresie.

Wykres 40 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: Moja szkoła podejmuje wiele działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska.

Jeśli chodzi o kwestie poruszania tematyki przyrodniczej w szkołach respondentów to jak ujawniło badanie, najlepiej oceniają pod tym względem swoje szkoły respondenci z regionu Południowo-Zachodniego (61%), najgorzej z kolei ci z Północnego.

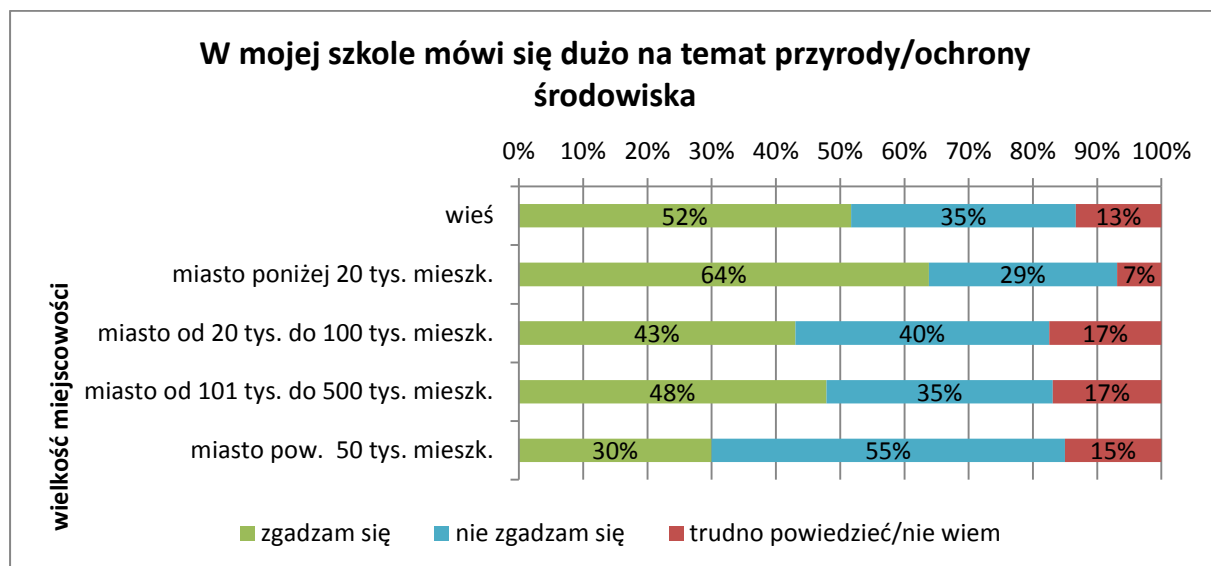

Wykres 41 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: W mojej szkole mówi się dużo na temat przyrody/ochrony środowiska.

Dziewczynki lepiej oceniają swoje szkoły pod tym względem – ponad połowa (57%) zadeklarowała, że w szkole mówi się dużo na temat przyrody, natomiast wśród chłopców podobnego zdania było 42%, co może wynikać z ich mniejszego zainteresowania tą tematyką i w związku z tym mniejszym „uwrażliwieniem” na te kwestie.

Opinie na ten temat zależą również od miejsca zamieszkania respondentów. Badanie ujawniło, że najwięcej, w opinii respondentów, mówi się na temat przyrody w szkołach

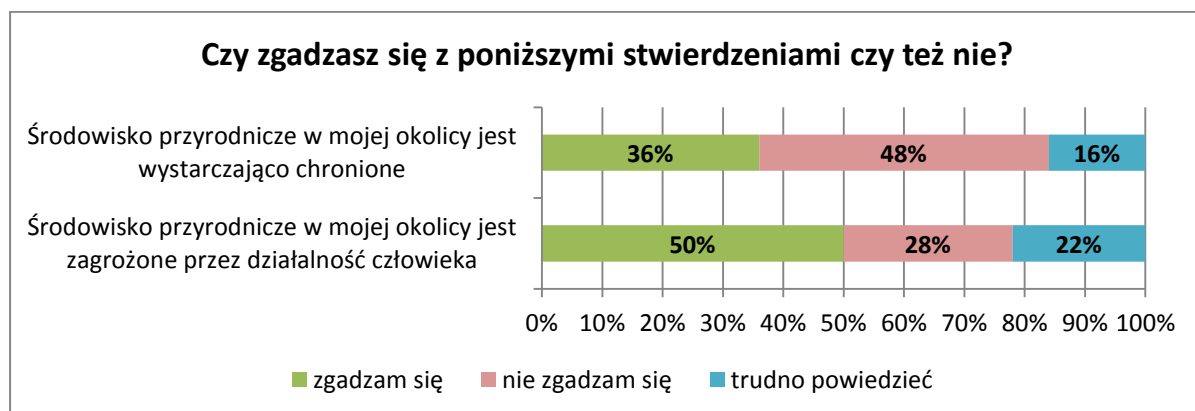
w **małych miastach** – blisko $\frac{2}{3}$ respondentów wyraziło taką opinię oraz w szkołach wiejskich, z czym zgodziła się ponad połowa badanych (52%). **Najmniej natomiast mówi się o przyrodzie w szkołach w największych miastach** – tam jedynie niecała $\frac{1}{3}$ badanych zgodziła się z takim stwierdzeniem, a ponad połowa była odmiennego zdania.

Wykres 42 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: W mojej szkole mówi się dużo na temat przyrody/ochrony środowiska.

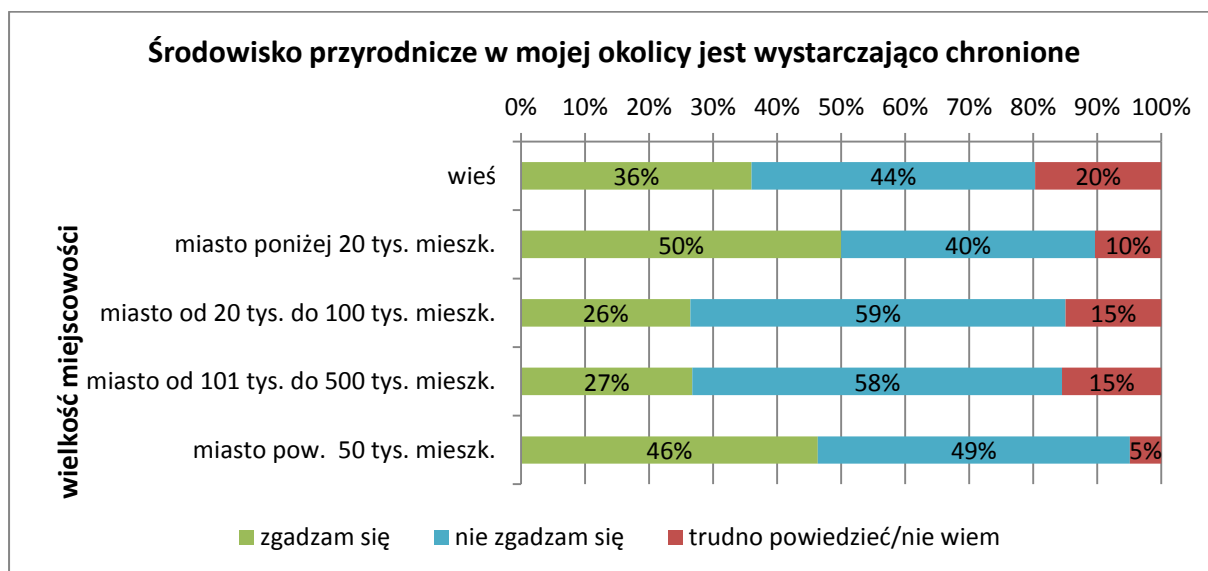
OCHRONA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W NAJBLIŻSZEJ OKOLICY W OPINII RESPONDENTÓW

Blisko połowa ankietowanych uważa, że środowisko przyrodnicze w ich okolicy nie jest wystarczająco chronione (ponad $\frac{1}{3}$ miała odmienne zdanie w tej kwestii), a połowa uznała, że jest ono zagrożone przez działalność człowieka.

Wykres 43 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami czy też nie? Wybierz odpowiedź, która najtrafniej oddaje twoją opinię, wstawiając przy każdym stwierdzeniu znak X w odpowiedniej kratce., N=521

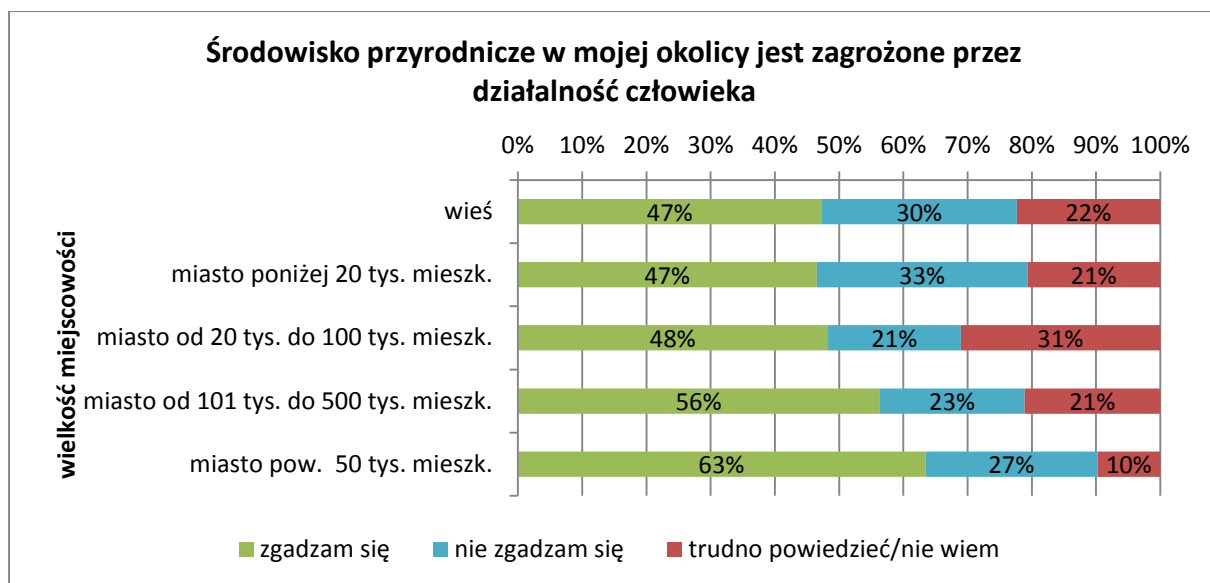
Jeżeli chodzi o ochronę środowiska w najbliższej okolicy respondenta, to najlepiej te kwestie oceniają respondenci z małych oraz największych miast – największy odsetek uznał, że środowisko to jest dobrze chronione. Zdecydowanie gorzej postrzegają te kwestie uczniowie ze średnich i dużych miast – tam jedynie nieco ponad ¼ ankietowanych zgodziła się z takim stwierdzeniem, a ponad połowa była przeciwnego zdania, co dokładnie prezentuje poniższy wykres.

Wykres 44 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: Środowisko przyrodnicze w mojej okolicy jest wystarczająco chronione.*

Jeśli chodzi o ocenę stopnia zagrożenia środowiska przyrodniczego w okolicy, to **uczniowie mieszkający w największych miastach najbardziej dostrzegają tego typu zagrożenia** – blisko ⅔ zgodziło się ze stwierdzeniem, że jest ono zagrożone przez działalność człowieka.

Natomiast w mniejszych miastach i na wsi odsetek ten oscylował, wokół 50%, co pokazuje, iż uczniowie z dużych aglomeracji mają większą świadomość tych zagrożeń, gdyż na co dzień widzą negatywne skutki działalności człowieka dla środowiska przyrodniczego.

Wykres 45 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem?: Środowisko przyrodnicze w mojej okolicy jest zagrożone przez działalność człowieka.*

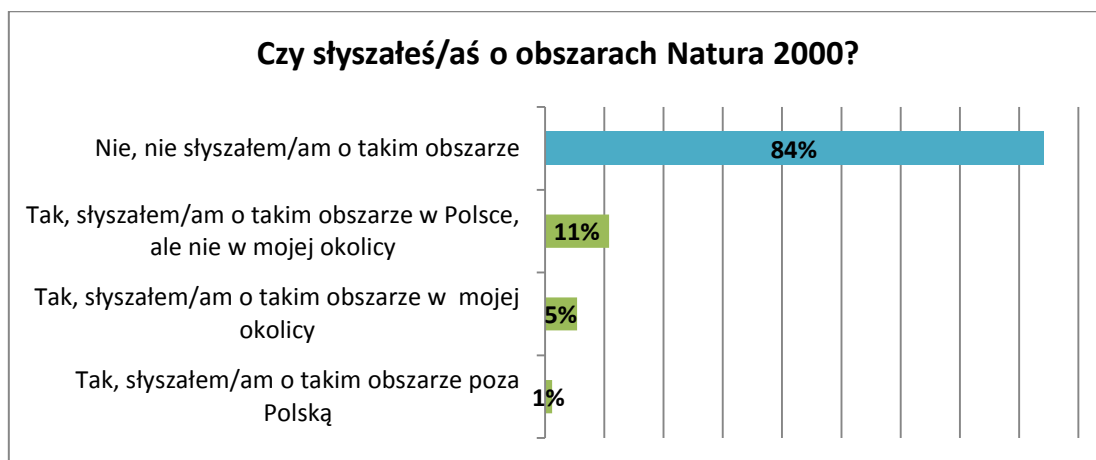
MŁODZIEŻ A NATURA 2000

Odrębny blok pytań dotyczył kwestii związanych z obszarami Natura 2000.

Wyniki badania pokazują, iż wiedza na temat obszarów Natura 2000 jest wciąż niewielka wśród badanych gimnazjalistów.

Zdecydowana większość badanych uczniów (84%) nigdy nie słyszała o obszarach Natura 2000. Tylko co dziesiąty badany słyszał o takim obszarze w Polsce, a co dwudziesty ankieterowany słyszał o obszarze Natura 2000 w swojej okolicy.

O Naturze 2000 słyszał co piąty badany chłopiec i co dziesiąta badana gimnazjalistka.

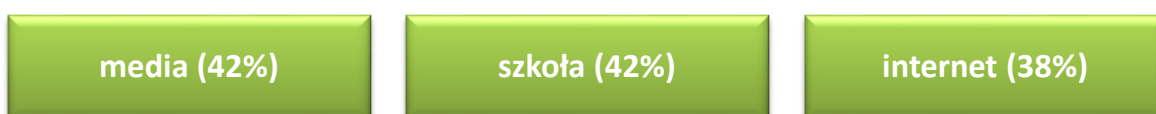
Wykres 46 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Czy słyszałeś/aś o obszarach Natura 2000? Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź.*, N=517.

Częściej o Naturze 2000 słyszeli uczniowie klas I (20%), rzadziej zaś uczniowie pozostałych badanych klas (13%). Zdecydowanie częściej słyszeli o niej „piątkowi” uczniowie – zadeklarował to niemal co trzeci uczeń ze średnią powyżej 5.0 (31%), natomiast wśród pozostałych uczniów odsetek ten był o połowę mniejszy (15%).

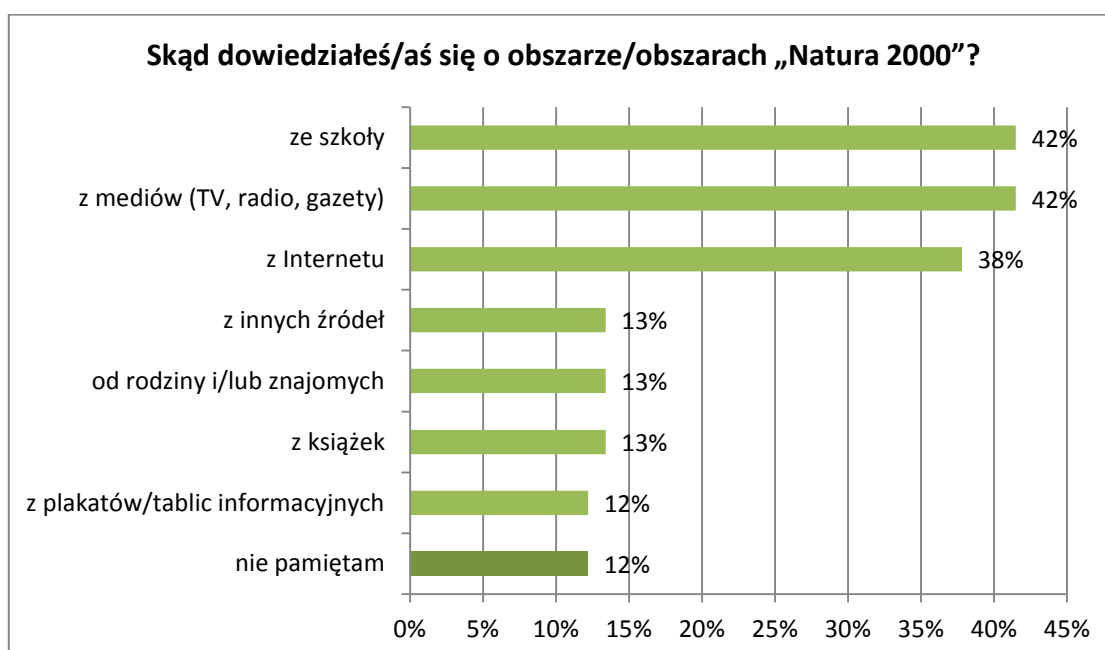
ŹRÓDŁA INFORMACJI NA TEMAT NATURY 2000

Osoby, które zadeklarowały, że słyszały o obszarach Natura 2000 zostały poproszone o wszystkich wymienienie źródeł informacji na ten temat.

Główne źródła informacji na temat Natury 2000

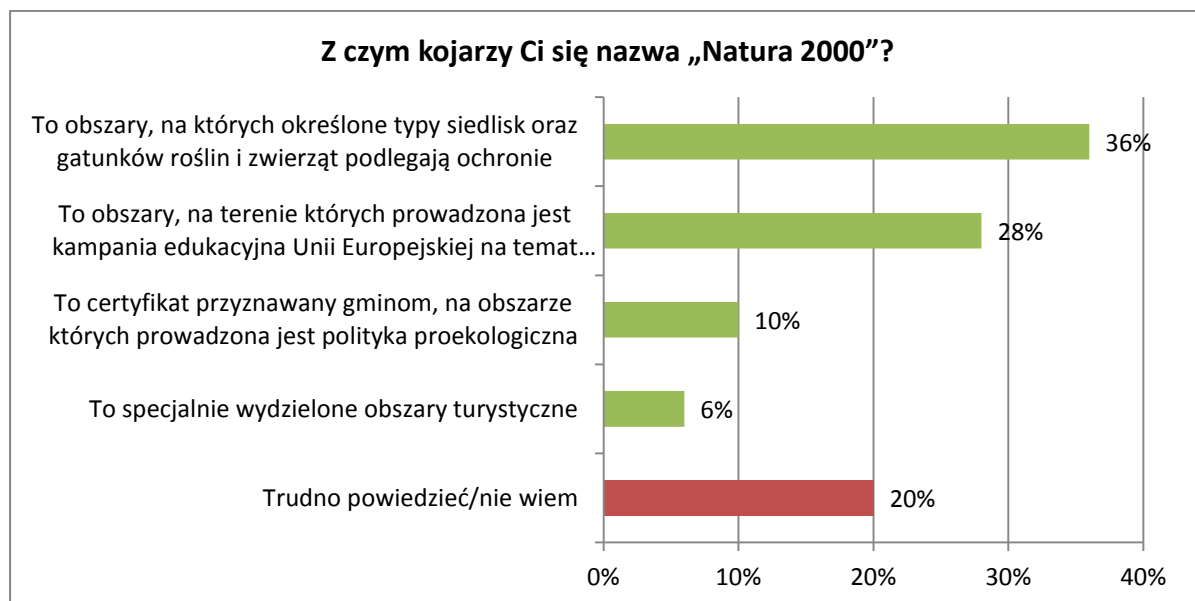
Najczęściej respondenci – jako źródło informacji na ten temat – podawali media (42%) oraz szkołę (42%). Ponad 1/3 respondentów (38%) dowiedziało się natomiast o Naturze 2000 z Internetu. Pokazuje to, które kanały informacyjne są najskuteczniejsze, jeśli chodzi o informowanie na ten temat. Warto podkreślić, że jednym z głównych kanałów informacyjnych jest dla badanych gimnazjalistów szkoła, nauczyciele. Pozostałe źródła informacji wybrało zdecydowanie mniej badanych. Książki jako źródło informacji wskazał co dziesiąty ankietowany, tyle samo też wymieniło rodzinę lub znajomych oraz plakaty/tablice informacyjne. Szczegółowe zestawienie wyników prezentuje poniższy wykres.

Wykres 47 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Skąd dowiedziałeś/aś się o obszarze /obszarach „Natura 2000”? Zaznacz wszystkie źródła informacji na ten temat., n=82.

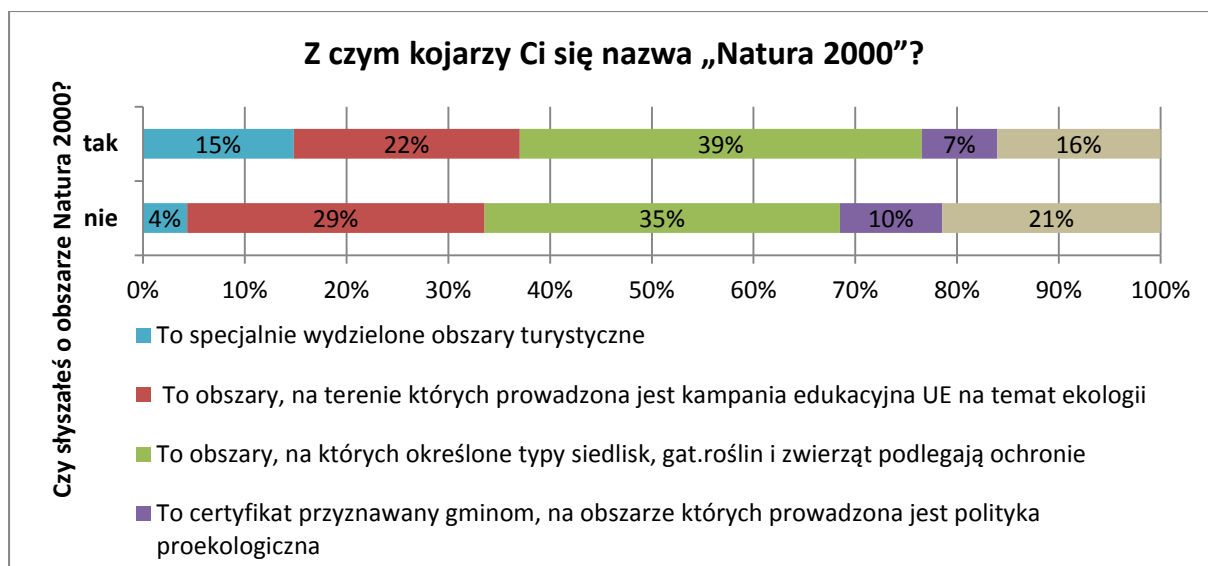
SKOJARZENIA ZWIĄZANE Z NAZWĄ NATURA 2000

Ponad ½ badanych uczniów miała poprawne skojarzenia z Naturą 2000, zaznaczając, iż są to obszary, na których ochronie podlegają określone typy siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt. Ponad ¼ badanych kojarzy Naturę 2000 z obszarami, na których prowadzona jest kampania UE na temat ekologii, zaś co dziesiąty ankietowany kojarzy ją z certyfikatem dla gmin, które prowadzą politykę proekologiczną, zaś 6% respondentów wskazało, iż są to specjalnie wydzielone obszary turystyczne. **Co piąta osoba nie potrafiła jednak odpowiedzieć na to pytanie** (mimo tego, że wybierała spośród kilku proponowanych odpowiedzi), co pokazuje, że wiedza na ten temat nie jest wśród badanych gimnazjalistów zbyt duża.

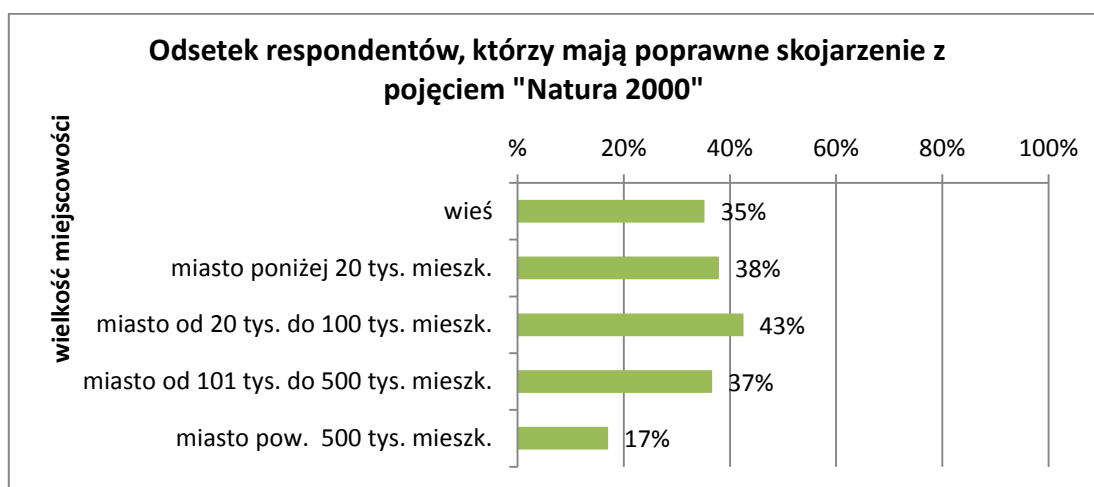
Wykres 48 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Z czym kojarzy Ci się nazwa „Natura 2000”? Zaznacz tylko jedną odpowiedź.. N=519. Respondenci wybierali jedną odpowiedź spośród podanych czterech, z których trzy były błędne.

Warto podkreślić, iż nie ma dużych różnic, jeśli chodzi o poprawne skojarzenia związane z Naturą 2000 między tymi uczniami, którzy zadeklarowali, że słyszeli o Naturze 2000 i tymi, którzy przyznali, że o niej nigdy wcześniej nie słyszeli.

Wykres 49 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Z czym kojarzy Ci się nazwa „Natura 2000”? Zaznacz tylko jedną odpowiedź, N=519.

Badanie pokazuje, że **najśłabszą znajomość Natury 2000 prezentują uczniowie z największych miast** – tylko 17% miała poprawne skojarzenia z tym związane, co wyraźnie wyróżnia tę grupę *in minus* na tle pozostałych uczniów, gdzie różnice w odpowiedziach między osobami z różnych typów miejscowości nie były aż tak duże.

Wykres 50 Rozkład odpowiedzi na pyt.: Z czym kojarzy Ci się nazwa „Natura 2000”?

Jeśli zestawimy skojarzenia na temat Natury 2000 wśród gimnazjalistów ze skojarzeniami dorosłych Polaków, widać, że nie ma tu różnic w tej kwestii. W 2009 r. 20% badanych Polaków kojarzyło nazwę „Natura 2000” z terenem chronionym, a 15% z najwyższymi walorami przyrodniczymi Europy. Z kolei blisko połowa badanych dorosłych Polaków (45%) nie miała żadnych skojarzeń związanych z tym pojęciem¹⁰. Również badani

¹⁰ por. Świadomość ekologiczna Polaków – zrównoważony rozwój – raport z badań 2009, Bołtmiuk A. InE, Warszawa 2009, raport dostępny na: <http://www.ine-isd.org.pl/lang/pl/page/raporty/id/40/>, s. 9-10.

Europejczycy wykazują sporą niewiedzę w tym zakresie, co ujawniło badanie Eurobarometru z 2010 r.¹¹.

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO WE WSPÓŁCZESNYM ŚWIECIE

Badani gimnazjaliści zostali poproszeni o wymienienie trzech najważniejszych – ich zdaniem – zagrożeń dla środowiska naturalnego¹².

Najczęściej wymieniane zagrożenia to:

Najważniejsze zagrożenia, w opinii badanych gimnazjalistów, to **dziura ozonowa, wycinanie lasów tropikalnych oraz globalne ocieplenie** – te kwestie otrzymały niemal taką samą liczbę głosów. Równie ważne wydaje się badanym zanieczyszczenie wód oraz powietrza. **Co czwarta osoba wskazała z kolei na ginięcie niektórych gatunków zwierząt i roślin oraz na kwaśne deszcze.** Co piąta osoba natomiast nie mogła się zdecydować na wybór i odpowiedziała, że wszystkie wymienione kwestie są równie ważne.

Szczegółowe zastawienie odpowiedzi na to pytanie prezentuje poniższy wykres.

¹¹ Zdecydowana większość badanych Europejczyków (78%) nigdy nie słyszała o Naturze 2000, 13% słyszało, ale nie wiedzą, co to jest, zaś tylko 8% zadeklarowało, iż wie, co to jest. Por. *Attitudes of Europeans towards the issue of biodiversity*, Flash Eurobarometer 290 – The Gallup Organisation, March 2010, s. 42. dostępny na: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_290_en.pdf

¹² W ankiecie zostało wykorzystane pytanie z wcześniejszych badań przeprowadzonych przez Instytut na rzecz Ekorozwoju.

Wykres 51 Rozkład odpowiedzi na pyt.: *Jakie są Twoim zdaniem największe zagrożenia dla środowiska przyrodniczego we współczesnym świecie? Z poniższej listy wybierz nie więcej niż 3 najważniejsze zagrożenia.*, N=521

Jeśli zestawimy zagrożenia dla środowiska wymieniane przez gimnazjalistów i dorosłych Polaków¹³ widać pewne podobieństwa w tym zakresie.

Dziura ozonowa oraz globalne ocieplenie znalazły się wśród trzech najczęściej wymienianych zagrożeń, zarówno w grupie gimnazjalistów, jak i dorosłych Polaków. Jeśli porównamy inne zagrożenia, widać, iż nie ma dużych różnic w odpowiedziach. To pokazuje, iż niezależnie od wieku, Polacy generalnie podobnie postrzegają istniejące zagrożenia dla środowiska, choć dorośli nieco częściej wskazują na globalne ocieplenie, uznając je za zdecydowanie najważniejsze zagrożenie.

Szczegółowe wyniki przedstawia poniższa tabela.

¹³ por. *Polacy w zwierciadle ekologicznym*, Bołtomiuk A., Burger T., Ine, Warszawa 2008, s. 8. Raport dostępny na stronie: <http://www.ine-isd.org.pl/lang/pl/page/raporty/id/40/>

Jakie są Twoim zdaniem największe zagrożenia dla środowiska przyrodniczego we współczesnym świecie?	Gimnazjaliści 2011	Dorośli Polacy 2008
"Dziura ozonowa"	36%	40%
Wycinanie wilgotnych lasów równikowych	35%	24%
Globalne ocieplenie	33%	55%
Zanieczyszczenie wód	30%	30%
Zanieczyszczenie powietrza	29%	36%
Ginięcie niektórych gatunków zwierząt i roślin	25%	17%
Kwaśne deszcze	25%	17%
Wyczerpywanie się surowców naturalnych	14%	16%
Wszystkie są równie ważne	22%	16%

CHARAKTERYSTYKA REGIONÓW¹⁴

Poniżej przedstawiono zestawienie wyników z podziałem na regiony kraju przyjęte w badaniu. Z danych wynika, iż regionem, który wyróżnia się *in plus* jest region Północny.

Szczegółowe informacje dla każdego z regionów znajdują się poniżej.

REGION PÓŁNOCNY

Region ten ma największy odsetek gimnazjalistów deklarujących udział w konkursach na temat przyrody/ochrony środowiska (43%)

Region ten ma największy odsetek gimnazjalistów deklarujących udział w zajęciach pozalekcyjnych na temat przyrody/ochrony środowiska (36%)

Region ten ma największy odsetek gimnazjalistów deklarujących udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska (86%)

Region ten ma największy odsetek gimnazjalistów deklarujących chęć większego zaangażowania się w działalność na rzecz przyrody (41%)

W szkołach z tego regionu według uczniów mówi się najmniej na temat przyrody/ochrony środowiska – 31% respondentów było zdania, że w ich szkole mówi się dużo na ten temat (versus 62% w regionie Południowo-Zachodnim).

Szkoły z tego regionu podejmują według uczniów najmniej działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska – 43% badanych zgodziło się ze stwierdzeniem „Moja szkoła podejmuje wiele działań na rzecz ochrony przyrody” (versus 65% w regionie Południowo-Zachodnim)

Region ten ma największy odsetek gimnazjalistów deklarujących podejmowanie indywidualnych działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska (77%)

Najmniejszy odsetek respondentów deklaruje segregację śmieci w swoich domach – niecała 1/3 badanych (versus 51% w regionie Centralnym)

¹⁴ Zestawienie zostało przygotowane w oparciu o skrzyżowanie pytań z ankiety ze zmienną – „region” (por. rozdział pt. „Metodologia badania”). Dla poszczególnych regionów prezentowane są tylko te wyniki, które wyróżniały je *in plus* lub *in minus*.

REGION CENTRALNY

Gimnazjaliści z tego regionu wyróżniają się *in minus* jeśli chodzi o odsetek badanych deklarujących podjęcie działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska (48%)

Największy odsetek badanych deklaruje zabieranie własnej torby na zakupy – ponad $\frac{2}{3}$ badanych (versus niewiele ponad połowa w pozostałych regionach)

Ponad połowa badanych (56%) z tego regionu uważa, że środowisko przyrodnicze w ich okolicy nie jest wystarczająco chronione (versus 42% w regionie Południowo-Zachodnim)

REGION POŁUDNIOWO-WSCHODNI

Stosunkowo mały odsetek gimnazjalistów deklaruje udział w konkursach na temat przyrody/ochrony środowiska (23% versus 43% w regionie Północnym)

Region ten cechuje najmniejszy odsetek gimnazjalistów deklarujących udział w zajęciach pozalekcyjnych na temat przyrody/ochrony środowiska (22% versus 36% w regionie Północnym)

Duży odsetek gimnazjalistów z tego regionu deklaruje udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska (83% versus 68% w regionie Południowo-Zachodnim)

REGION POŁUDNIOWO-ZACHODNI

Region ten cechuje najmniejszy odsetek gimnazjalistów deklarujących udział w konkursach na temat przyrody/ochrony środowiska (17% *versus* 43% w regionie Północnym)

W tym regionie najmniejszy odsetek gimnazjalistów deklaruje udział w akcjach na rzecz ochrony środowiska (68% *versus* 86% w regionie Północnym)

Najmniejszy odsetek badanych deklaruje chęć większego zaangażowania się w działalność na rzecz przyrody (25% *versus* 41% w regionie Północnym)

Największy odsetek badanych (29%) wyznaje, że nie interesuje się kwestiami przyrody/ochrony środowiska (*versus* 15% w pozostałych regionach)

Badani z tego regionu uważają, że w ich szkołach mówi się wystarczająco dużo na temat przyrody/ochrony środowiska – zgodziło się z takim stwierdzeniem 62% respondentów

Badani z tego regionu uważają, że ich szkoły podejmują wystarczająco dużo działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska – potwierdziło to blisko ⅔ badanych (65% *versus* 43% w regionie Północnym)

Niższy niż w innych regionach kraju odsetek badanych deklaruje podjęcie indywidualnych działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska (53%)

GRUPY „PROEKOLOGICZNE” – PROFILE RESPONDENTÓW

W oparciu o udzielane przez respondentów odpowiedzi zostały wyodrębnione dwie grupy „proekologiczne”.

GRUPA ZAINTERESOWANYCH TEMATYKĄ PRZYRODY/OCHRONY ŚRODOWISKA

W skład **tej grupy** weszli respondenci, którzy jednocześnie¹⁵:

- ✓ Oglądają filmy przyrodnicze kilka razy w tygodniu lub miesiącu
- ✓ Czytają artykuły/książki na temat przyrody/ochrony środowiska kilka razy w tygodniu lub miesiącu
- ✓ Szukają w Internecie informacji na temat przyrody/ochrony środowiska kilka razy w tygodniu lub miesiącu
- ✓ Chodzą na spacer/wycieczki, aby oglądać przyrodę kilka razy w tygodniu lub miesiącu
- ✓ Potrafią wymienić przynajmniej jedną nazwę organizacji ekologicznej

Można zatem założyć, że osoby, które zaliczają się do tej grupy są szczególnie zainteresowane tematyką przyrody/ochrony środowiska.

Udział tej grupy w badanej populacji wyniósł 2,5% (13 osób).

¹⁵ Osoby zaliczone do tej grupy jednocześnie odpowiadały w opisany sposób na następujące pytania kwestionariusza: pyt. nr 1 A, B, C, D oraz pyt. nr. 3.

GRUPA „ZAANGAŻOWANYCH”

W skład grupy "zaangażowanych" weszli respondenci, którzy jednocześnie¹⁶:

- ✓ Deklarują, że w ciągu ostatniego roku podjęli osobiście jakieś działania na rzecz ochrony środowiska
- ✓ W tym lub ubiegłym roku szkolnym brali udział w akcji na rzecz ochrony środowiska

W skład tej grupy weszły zatem osoby angażujące się w działania mające na celu ochronę środowiska.

Grupa ta stanowi 47% wszystkich respondentów.

Do tej grupy zaliczają się prawie wszystkie (10 z 13) osoby zaliczające się jednocześnie do grupy zainteresowanych ochroną środowiska/przyrodą.

Grupe „zaangażowanych” cechuje:

większy niż w przypadku pozostałych respondentów udział dziewczynek (57% w grupie "zaangażowanych" *versus* 41% wśród pozostałych respondentów)

większy niż wśród pozostałych respondentów udział uczniów klas I (40% *versus* 26%)

większy niż wśród pozostałych respondentów udział uczniów ze średnią powyżej 5,0 (32% *versus* 25%)

większy niż wśród pozostałych respondentów udział osób zamieszkujących w regionie Północnym (12% *versus* 20%) i Południowo-Wschodnim (35% *versus* 27%)

¹⁶ Osoby zaliczone do tej grupy jednocześnie odpowiedziały w opisany sposób na następujące pytania kwestionariusza: pyt. nr 10 i 2C.

ANEKS

KWESTIONARIUSZ ANKIETY

MŁODZIEŻ A NATURA 2000

Wasza klasa została wylosowana do udziału w ogólnopolskim badaniu gimnazjalistów. Chcielibyśmy poznać Wasze opinie na temat wybranych problemów ochrony środowiska. Prosimy Was o wypełnienie ankiety. Badanie jest anonimowe.

Dziękujemy za współpracę

1. Jak często zdarzają ci się następujące sytuacje? Odpowiedz kolejno na pytania od A do E wstawiając przy każdym podpunkcie znak X w odpowiedniej kratce.					
	Kilka razy w tygodniu	Kilka razy w miesiącu	Kilka razy w roku	Raz w roku lub rzadziej	Nigdy
	1	2	3	4	5
A) oglądasz filmy przyrodnicze?					
B) czytasz artykuły/książki na temat przyrody/ochrony środowiska?					
C) szukasz w Internecie informacji na temat przyrody/ochrony środowiska?					
D) chodzisz na spacer/wycieczki, aby oglądać przyrodę (np. ptaki, rośliny)?					
E) rozmawiasz z przyjaciółmi/znajomymi o kwestiach przyrody/ochrony środowiska?					
2. Czy w tym lub w ubiegłym roku szkolnym ... ? Odpowiedz kolejno na pytania od A do D wstawiając przy każdym podpunkcie znak X w odpowiedniej kratce.					
	Tak	Nie			
	1	2			
A) brałeś/aś udział w konkursie, którego tematem była przyroda/ochrona środowiska?					
B) uczęszczałeś/aś na zajęcia pozalekcyjne dotyczące przyrody/ochrony środowiska?					
C) brałeś/aś udział w akcji na rzecz ochrony środowiska (np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata)?					
D) angażowałeś/aś się w działania organizacji ekologicznej jako wolontariusz?					

3. Czy znasz jakieś organizacje ekologiczne? Jeśli tak - wymień ich nazwy.

1.
2.
3.
4.
5.

4. Z jakich źródeł przede wszystkim docierają do Ciebie informacje na temat przyrody/ochrony środowiska? Z poniższej listy wybierz nie więcej niż 3 najważniejsze dla ciebie źródła informacji, zakreślając numery wybranych odpowiedzi.

- 01) z programów TV/filmów
- 02) z książek/artykułów na temat przyrody w gazetach/czasopismach
- 03) z programów radiowych
- 04) z Internetu
- 05) od rodziny
- 06) od kolegów/koleżanek
- 07) z lekcji prowadzonych w szkole/od nauczycieli
- 08) z zajęć pozalekcyjnych
- 09) z podręczników szkolnych
- 10) z akcji proekologicznych (np. Dzień Ziemi, Sprzątanie Świata)
- 11) z wycieczek / wyjazdów edukacyjnych
- 12) z innych źródeł

5. Co sądzisz o następujących zachowaniach? Odpowiedz kolejno na pytania od A do E wstawiając przy każdym podpunkcie znak X w odpowiedniej kratce.

	Popieram to	Traktuję to obojętnie	Jestem temu przeciwny/a
	1	2	3
A) Noszenie naturalnych futer			
B) Organizowanie występów cyrkowych z udziałem zwierząt			
C) Wypalanie traw w celu pozbycia się chwastów			
D) Używanie plastikowych sztućców i naczyń podczas imprezy z dużą liczbą gości (np. urodziny, grill u znajomych)			
E) Wyrzucanie śmieci /odpadów do lasu, aby nie płacić za ich wywóz na wysypisko			

6. Wyobraź sobie, że na terenie pewnej gminy powstał obszar chronionej przyrody. Jak sądzisz, w jaki sposób wpłynie to na przyszłość tej gminy? Zaznacz jedną odpowiedź, z którą najbardziej się zgadzasz.

- 1) Będzie to służyć przede wszystkim rozwojowi tej gminy
- 2) Będzie to przede wszystkim ograniczeniem dla rozwoju tej gminy
- 3) Nie będzie to miało żadnego znaczenia (ani pozytywnego ani negatywnego) dla rozwoju tej gminy
- 7) Trudno powiedzieć/nie wiem

7. Przeczytaj poniższe zdania opisujące powody ochrony środowiska. Które z nich wydają ci się najważniejsze? Wybierz nie więcej niż 2 powody, zakreślając wybrane odpowiedzi.

01) Chroniąc środowisko troszczymy się o zdrowie własne i rodziny (ponieważ zniszczone środowisko wpływa negatywnie na warunki naszego życia)

02) Chroniąc środowisko troszczymy się o przyszłe pokolenia (ponieważ trzeba dbać o zasoby naturalne, z których będą korzystać przyszłe pokolenia)

03) Chroniąc środowisko ratujemy rośliny i zwierzęta przed wyginieciem

04) Ochrona środowiska przyczynia się do zachowania charakteru danego miejsca, jego walorów turystycznych

05) Chroniąc środowisko oszczędzamy pieniądze (ponieważ oszczędzając wodę i energię płacimy mniejsze rachunki)

06) Żaden z podanych powodów nie jest moim zdaniem ważny

07) Wszystkie są równie ważne

97) Trudno powiedzieć

8. Czy czujesz potrzebę większego niż do tej pory zaangażowania się w działalność na rzecz przyrody/ochrony środowiska czy też nie? Zaznacz jedną odpowiedź.

1) Tak

2) Nie, bo angażuję się w wystarczającym stopniu

3) Nie, bo te kwestie mnie nie interesują

7) Trudno powiedzieć/nie wiem

9. Czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami czy też nie? Wybierz odpowiedź, która najtrafniej oddaje twoją opinię, wstawiając przy każdym stwierdzeniu znak X w odpowiedniej kratce.

	Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Trudno powiedzieć/ Nie wiem
	1	2	3	4	5
A) Środowisko przyrodnicze w mojej okolicy jest zagrożone przez działalność człowieka					
B) Środowisko przyrodnicze w mojej okolicy jest wystarczająco chronione					
C) W mojej szkole mówi się dużo na temat przyrody/ochrony środowiska					
D) Moja szkoła podejmuje wiele działań na rzecz przyrody/ochrony środowiska					
E) Moja wiedza na temat przyrody/ochrony środowiska jest wystarczająca					

10. Czy w ciągu ostatniego roku podjął(a)ś osobiście jakieś działania na rzecz ochrony środowiska? Jeśli tak - wymień te spośród nich, które uważasz za najważniejsze (nie więcej niż 3).

1.

2.

3.

11. Które z poniższych zachowań praktykuje się w Twoim domu? Odpowiedz kolejno na pytania od A do G wstawiając przy każdym punkcie znak X w odpowiedniej kratce.

	Robimy to regularnie	Robimy to od czasu do czasu	Nie robimy tego	Nie wiem, czy to robimy
	1	2	3	4
A) Stosujemy żarówki energooszczędne				
B) Oszczędzamy wodę (np. podczas zmywania, kąpieli)				
C) Wyłączamy nieużywany sprzęt elektroniczny (nie pozostawiamy w stanie czuwania, w trybie „stand by”)				
D) Segregujemy śmieci				
E) Na zakupy bierzemy własną torbę (żeby nie brać jednorazowej ze sklepu)				
F) Zużyte baterie wyrzucamy do specjalnych pojemników				
G) Kupujemy żywność ekologiczną				

12. Czy słyszałeś/aś o obszarach Natura 2000? Możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź. Zakreśl numery wybranych odpowiedzi.

- 1) Tak, słyszałem/am o takim obszarze w mojej okolicy
opisz, co to za miejsce:
- 2) Tak, słyszałem/am o takim obszarze w Polsce, ale nie w mojej okolicy
opisz, co to za miejsce:
- 3) Tak, słyszałem/am o takim obszarze poza Polską
opisz, co to za miejsce:
- 4) Nie, nie słyszałem/am o takim obszarze ... **[przejdź do pyt. 14]**

13. Skąd dowiedziałeś/aś się o obszarze/obszarach „Natura 2000”? Zaznacz wszystkie źródła informacji na ten temat, zakreślając numery wybranych odpowiedzi.

- 01) z mediów (TV, radio, gazety)
- 02) z Internetu
- 03) z książek
- 04) od rodziny i/lub znajomych
- 05) ze szkoły
- 06) z plakatów/tablic informacyjnych
- 07) z innych źródeł
- 97) nie pamiętam

14. Z czym kojarzy Ci się nazwa „Natura 2000”? Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

- 1) To specjalnie wydzielone obszary turystyczne
- 2) To obszary, na terenie których prowadzona jest kampania edukacyjna Unii Europejskiej na temat ekologii
- 3) To obszary, na których określone typy siedlisk oraz gatunków roślin i zwierząt podlegają ochronie
- 4) To certyfikat przyznawany gminom, na obszarze których prowadzona jest polityka proekologiczna
- 7) Trudno powiedzieć/nie wiem

15. Jakie są Twoim zdaniem największe zagrożenia dla środowiska przyrodniczego we współczesnym świecie? Z poniższej listy wybierz nie więcej niż 3 najważniejsze zagrożenia, zakreślając numery wybranych odpowiedzi.

- 01) Zmniejszanie się powłoki ozonowej w atmosferze, tak zwana "dziura ozonowa"

„MŁODZIEŻ A NATURA 2000” – RAPORT Z BADANIA

02) Globalne ocieplenie 03) Wycinanie wilgotnych lasów równikowych 04) Wyczerpywanie się surowców naturalnych 05) Kwaśne deszcze 06) Zanieczyszczenie powietrza powodowane przez przemysł i transport 07) Zanieczyszczenie rzek, jezior i mórz 08) Ginięcie niektórych gatunków zwierząt i roślin 09) Wprowadzanie upraw roślin genetycznie zmodyfikowanych (GMO) 10) Utrata terenów o wysokich walorach przyrodniczych 11) Wszystkie są równie groźne dla środowiska/przyrody 97) Trudno powiedzieć
Metryczka
M1. Płeć 1) Dziewczynka 2) Chłopiec
M2. Czy twoja klasa lub szkoła jest profilowana? 1) Tak 2) Nie ... [przejdź do pyt. M3]
M2A. Jaki jest profil twojej klasy / szkoły? Wybierz odpowiedź najtrafniej określającą profil Twojej klasy/szkoły. 1) biologiczny / ekologiczny / przyrodniczy itp. 2) matematyczny / fizyczny / informatyczny itp. 3) humanistyczny - język polski, historia, WOS itp. 4) językowy 5) sportowy 6) inny
M3. Jaką średnią ocen uzyskałeś(a)ś na ten semestr? Zaznacz odpowiedni przedział. 1) powyżej 5,0 2) od 4,5 do 5,0 3) od 4,0 do 4,4 4) od 3,0 do 3,9 5) poniżej 3,0
M4. Gdzie mieszkasz na stałe? 1) wieś 2) miasto poniżej 20 tys. mieszkańców 3) miasto od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców 4) miasto od 101 tys. do 500 tys. mieszkańców 5) miasto 501 tys. mieszkańców i więcej
M5. Jakie wykształcenie ma: A) Twoja matka (jeśli nie masz matki – twoja opiekunka prawna) 1) podstawowe 2) zasadnicze zawodowe 3) średnie 4) wyższe 5) nie mam takiej osoby 7) nie wiem B) Twój ojciec (jeśli nie masz ojca – twój opiekun prawny) 1) podstawowe 2) zasadnicze zawodowe 3) średnie

„MŁODZIEŻ A NATURA 2000” – RAPORT Z BADANIA

- 4) wyższe
- 5) nie mam takiej osoby
- 7) nie wiem

M6. Które z poniższych określeń najlepiej charakteryzuje sytuację materialną Twojej rodziny? Zaznacz jedną odpowiedź.

- 1) Żyjemy biednie, często nie starcza nam nawet na podstawowe potrzeby
- 2) Żyjemy skromnie, musimy na co dzień bardzo oszczędnie gospodarować
- 3) Żyjemy średnio, starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy
- 4) Żyjemy dobrze, starcza nam na wiele bez specjalnego oszczędzania
- 5) Żyjemy bardzo dobrze, w zasadzie możemy pozwolić sobie na wszystko